

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke Zondag

Abonnementsprijs : 400 fr. per jaar

Postcheckrekening N° 3185.22

Beheer en Redactie : Mr René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

HET REGIEM DER ONDERGRONDSE WATERS

Wettelijkheid van de Besluit-Wet van 18 December 1946 en van het Koninklijk Besluit van 12 Juni 1947.

De rechten van de eigenaar op de ondergrondse waters zijn in het burgerlijk wetboek niet zo nauwkeurig geregeld als deze op de waters van de niet bevaarbare noch vlotbare waterlopen. Wat deze laatste betreft, hebben wij de art. 644 en 645 B.W. Voor de grondwaters beschikken wij over : 1) de art. 641 tot 643 B.W. betreffende de bronwaters, die eigenlijk ondergrondse waters zijn, welke aan de oppervlakte verschijnen zonder mechanische middelen, 2) het art. 552 B.W. volgens hetwelk de eigenaar van de grond, eigenaar is van al wat er zich boven en onder bevindt, 3) het art. 674 B.W. waarin het recht van ieder eigenaar om een put te graven op zijn erf terloops bevestigd wordt. Wij signaleren dit laatste artikel nog meer om reden van de eigendomsbeperkingen wegens gebuurschap die er aangeduid worden.

De auteurs en de rechtspraak zijn het trouwens daarover eens dat iedere eigenaar het recht heeft om bezit te nemen van de waters die zich in de schoot van zijn erf bevinden of er naartoe vloeien, zelfs indien daardoor de gebuur schade lijdt. Dit recht wordt zelfs gewoonlijk eigendomsrecht geheten.

Het is evenwel nodig nader in te gaan op het verschil dat bestaat tussen de twee juridische toestanden.

De waters die zich in de niet bevaarbare waterlopen bevinden — of deze nu langs of door den eigendom vloeien — of de bedding van de waterloop nu eigendom der aangelanden is of niet — worden over het algemeen aangezien als gemene zaken ; sommige auteurs kennen een gemeenschappelijk eigendom toe. Dit meningsverschil heeft echter geen invloed op de gebruiksrechten die aan de boord-eigenaars worden toegekend door de artt. 644 en 645 B.W. Deze rechten moeten volgens een bepaalde regel uitgeoefend worden, namentlijk in verhouding van de oppervlakte en de noodwendigheden van de

erven langs de waterloop. En in geval er betwisting ontstaat, aangaande de onderlinge verdeling, zal de vrederechter een reglement van gebruik voorschrijven. Vast staat het evenwel dat de eigendoms- of gebruiksrechten door het burgerlijk wetboek erkend worden en dus burgerlijke rechten zijn. De administratie zal daarop wel een politietoezicht kunnen uitoefenen, doch zij zal de eigenaars van hun recht op het water niet kunnen beroven.

De politiereglementering op de niet bevaarbare waterlopen dateert in haren huidige vorm van de wet van 7 Maart 1877, gewijzigd door de wetten van 15 Maart 1950 en van 16 Februari 1954 en aangevuld door de wet van 11 Maart 1950, die handelt over de bevuiling der waters in het algemeen. De voorschriften, zoals wij zegden, van zuiver politienature, zijn genomen in het belang van de openbare gezondheid, van den landbouw en als bescherming tegen de overstromingen. Men heeft er zorgvuldig vermeden de burgerlijke rechten van de aangelanden te wijzigen of te verminderen en voorstellen die tijdens de bespreking van de wet in de Kamers werden gedaan om aan de administratie toe te laten te beschikken over de waters, die door de eigenaars niet gebruikt werden of om, benevens de vrederechter om een verbruiksreglement op te stellen, werden van de hand gewezen. (1).

Voor de ondergrondse waters bestaat een dergelijk gebruiksreglementering niet. Bij het opmaken van het burgerlijk wetboek zou ze trouwens moeilijk om uitstippelen geweest zijn. Men kende niet voldoende de werking der ondergrondse waters. Nu weet men daarover veel meer en verschillende landen hebben ook reeds hunne wetgeving omtrent de ondergrondse waters gewijzigd. Daarover verder meer. Eerst moeten we ons afvragen welke de aard is van de rechten van den eigenaar van een erf op de waters van zijn ondergrond. Daar de ondergrondse waters niet

alle dezelfde karaktereistieken hebben, is er meer dan een rechtsconstructie mogelijk. Er zijn waters die zich in de bovenlagen van den ondergrond bevinden en daar, om zo te zeggen, vastgehouden worden door de aarde of opgezogen worden door de gewassen. Hier kan ongetwijfeld de regel der *accessio ingeroepen* worden, *accessio* die feitelijk een inbezitname is door de zaak zelf. Voor dieper liggende en vloeiende waters van den ondergrond kan men zeggen dat ze *res nullius* zijn of nog dat ze gemeenschappelijke eigendom zijn van de eigenaars der erven (2). Deze zouden er dan elk voor zich een recht van inbezitname op hebben, dat echter niet gereguleerd is. Dit zou dan ook de geldende regel uitleggen, volgens dewelke iedere eigenaar het recht heeft water te putten uit zijn grond zelfs wanneer ten gevolge der physische wetten het water van het erf van zijn gebuur naar zijn watervang vloeit. Een andere theorie is dat de eigenaar van het erf, in toepassing van art. 522 B.W. ook eigenaar is van de waters in den ondergrond van zijn erf. De laatste paragraaf van dit artikel zegt immers: «Onder den grond kan hij bouwen en graven naar goedvinden en uit die uitgravingen al de voortbrengselen halen die zij kunnen opbrengen, behoudens de wijzigingen voortvloeiende uit de wetten en verordeningen van politie». Deze leer wordt bevestigd door het art. 641 B.W. dat handelt over de bronnen waarop de eigenaar van het erf, volgens de auteurs een eigendomsrecht heeft. Men kan daar logisch uit afleiden dat eenzelfde recht bestaat op de waters die men dieper in zijn eigendomsruimte gaat halen door mechanische middelen. Hoe kan men in deze theorie uitleggen dat ieder eigenaar water uit zijn grond mag trekken zelfs wanneer hij dardoor schade aan zijn gebuur berokkent. Het blijkt toch dat niemand zich van de zaken van een ander mag meester maken noch hem schade toebrengen zonder verplicht te zijn de ontvreemde zaken terug te geven of schadevergoeding te moeten betalen. Hier spelen de regels nopens de rechten en plichten van de gebuurschap. Onder geburen moet men zekere ongemakken kunnen verdragen; zolang het normale niet overschreden wordt, en dat zal van de plaatsen en omstandigheden afhangen, is daartegen geen verhaal. Doch gaat het ongemak boven het gebruikelijke, dan ontstaat een recht op stillegging en, zelfs wanneer een administratieve toelating verleend werd, een recht op schadevergoeding. Tussen geburen die water nodig hebben en het uit den grond gaan putten, bestaat een gelijke verplichting en verdraagzaamheid, zolang het gaat om normale bevoorrading. Zulks is niet meer het geval wanneer zekere grenzen overschreden worden. Men zou de regel als volgt kunnen omschrijven: eenieder moet, vanwege zijn gebuur, de ongemakken gedogen die hij aan hem insgelijks veroorzaakt of in de gelegenheid zijn kan hem te veroorzaken. Twee burgershuizen, twee fabrieken, twee hofsteden zullen niet met dezelfde maat gemeten worden (3).

Wanneer we nu de twee rechtstoestanden vergelijken, dan kunnen wij zeggen dat voor de waters uit de niet bevaarbare waterlopen een gemeenschappelijk eigendomsrecht of, zoals meest aanvaard wordt, een gemeenschappelijk gebruiksrecht bestaat met desgevallend tussenkomst van den vrederechter voor het opmaken van een gebruiksreglement, terwijl voor de ondergrondse waters er wel een eigendoms- of gebruiksrecht bestaat, doch niet georganiseerd met het gevolg dat ieder eigenaar uit zijn grond mag putten doch ook de zwaarigheden spruitende uit de gebuurschap in koop moet nemen.

In beide gevallen nochtans heeft het recht van de

eigenaar een onbetwistbaar burgerlijk karakter. En zonder wijziging van de wetgeving kan en mag de administratie, voor de ondergrondse waters geen politiereglement opleggen, waardoor de rechten van de eigenaars op de grondwaters zouden miskend worden evenmin als zulks voor de waters der onbevaarbare waterlopen mocht geschieden. De reglementering van de wet van 1877 was van zuiver politien aard, alhoewel zij, als wet, wijzigingen aan het burgerlijk wetboek had mogen brengen.

De teksten der besluiten

De Besluit-wet van 18 December 1946 luidt als volgt:

«Gelet op de wet van 7 September 1939 art. 1,40 en op de wet van 14 December 1944 art. 9, waarbij aan den Koning buitengewone machten worden verleend, samengeordend bij Besluit van den Regent van 24 Januari 1945;

Gelet op de dringende noodzakelijkheid het gebruik van het grondwater te reglementeren;

Op de voordracht van den Minister van Economische Zaken en op advies van de in raad vergaderde ministers;

Wij hebben besloten en wij besluiten:

Art. 1. De Koning kan:

1°) de voorwaarden bepalen waarvan het bewilligen ener machtiging tot het aanleggen van een nieuwen grondwatervang en de daarmee gelijk te stellen installaties afhankelijk zal worden gesteld. Door grondwatervang dient verstaan alle putten, opvangplaatsen, afvoerbuizen en over het algemeen alle werken en installaties die als voorwerp hebben een opvangen van grondwater te bewerkstelligen met inbegrip van het opvangen van bronnen op het uitvloeipunt.

2°) Het gebruik te reglementeren van toevallig toevloeiend grondwater dat zich zou voordoen ter gelegenheid van hetzij gelijk welke in den grond uitgevoerde werken, zoals inzonderheid ontginningen van mijnen, groeven en graverijen.

Art. 2 betreft de telling van grondwaterreserves.

De artt. 3 tot en met 8 regelen kwesties van strafrecht en strafproceduur.

* * *

Het Koninklijk Besluit van 12 Juni 1947 luidt als volgt:

Gelet op de Besluit-wet van 18 December 1946 waarbij tot het houden van een telling der grondwaterreserves en tot invoering van een reglementering van hun gebruik wordt besloten en inzonderheid op artikel 1, 1° van die Besluitwet;

Overwegende dat het nodig is de voorwaarden te bepalen waarvan het bewilligen ener machtiging tot het aanleggen van een nieuwe installatie tot het opvangen van grondwater, en van de daarmee gelijkgestelde installaties afhankelijk moeten gesteld worden:

Op de voordracht van de Minister van Economische zaken en Middenstand,

Wij hebben besloten en wij besluiten:

Art. 1: Behoudens de in artikelen 2 en 3 van dit besluit voorziene uitzonderingen, is het aanleggen van elke nieuwe installatie tot het opvangen van grondwater aan een voorafgaande machtiging onderworpen.

Deze machtiging wordt verleend onder de hierna bepaalde voorwaarden, door de Minister van economische zaken en Middenstand.

Art. 2: Zijn van de in art. I voorziene machtiging vrijgesteld, de door het rijk of voor rekening van het rijk uitgevoerde werken, alsmede alle werken die van

openbaar nut verklaard zijn bij een wet of bij een door de minister van economische zaken en middenstand mede-ondertekend koninklijk besluit.

Art. 3 : ontslaat ook van de machtiging zekere welbepaalde, kleine watervangen wanneer het water afkomstig is van een waterlaag die niet als springbron bekend staat.

Art. 4 stelt wijzigingen aan bestaande putten aangebracht met nieuwe watervangen gelijk.

Art. 5 : bepaalt wie verantwoordelijk is voor de aanvraag der machtiging.

Art. 6 tot en met 13 : regelen de procedure der aanvraag grotendeels overgenomen uit de procedure die moet gevolgd worden voor de aanvraag van mijnconcessies.

Volgen nog enkele artikelen, die niet van belang zijn voor de zaak die we onderzoeken. Wij hebben het nodig geacht de besproken documenten voor te leggen daar de critiek, die volgt, grotendeels een tekstcritiek is.

Algemene karakteristieken van de B-W en van het K-B.

De teksten laten ons toe de algemene karakteristieken van de B.W. en van het K.B. aan te duiden;

Bij de B-W valt onmiddellijk op dat er geen enkele verordening, noch regeling in voorkomt. Er is geen enkele gebods- noch verbodsbepaling.

Doch de B-W kent zekere machten toe aan de Koning, handelend zonder beraadslaging in de raad van ministers. In deze nieuwe machtiging gaat het over een beperkte aangelegenheid. Daar de B-W zelf steunt op de volmacht-wetten van 7 September 1939 en van 14 December 1944, die bepaalde machten toekenden aan de Koning, beraadslagende in raad van de Ministers, krijgt de Besluitwet van 18 December 1946 het uitzicht van een subdelegatie. Of kan men de B-W aanzien als een gewoon wetkrachtig besluit getroffen ingevolge de volmachtwetten, en in uitvoering derwelke de Koning reglementen zou komen opstellen. Er komen wel geen positieve verordeningen in voor, doch men zou kunnen zeggen dat het in de geest ligt van de B-W, om alle nieuwe watervangen te verbieden zonder voorafgaande machtiging.

Deze hypothese is echter vrijwel onwaarschijnlijk want dergelijke delegatie moet niet door een speciale wet gegeven worden, ze staat in de grondwet.

Er blijft een derde veronderstelling, en deze is meer waarschijnlijk.

De B-W heeft aan de Koning politiemacht gegeven over de ondergrondse waters en hem dus het recht toegekend een politiereglement te treffen. Daarvoor volstaat een algemene toekenning van bevoegdheid door een wet, in casu een B-W. De Koning is in politiezaken veel vrijer in zijn verordeningen, hij mag alle maatregelen nemen die door de omstandigheden geveerd zijn, ten bate van het algemeen belang; hij mag initiatieven nemen terwijl hij voor de gewone wetten slechts uitvoeringsmaatregelen mag treffen. Hij blijft echter altijd door art. 67 der Grondwet gebonden en mag dus de wet niet schorsen noch van de uitvoering ervan ontslaan.

Onderzoeken wij de algemene karakteristieken van het Koninklijk besluit dan vinden wij dat het staat in het teken van de verbodsbepaling om nieuwe watervangen aan te leggen. Het tekort dus de burgerlijke rechten. Wat meer is: het verwaarloost de voorwaarden te bepalen, van «het naleven derwelke iedere machtiging tot het aanleggen van een watervang afhankelijk zal worden gemaakt.» Het levert de burgers dus gans over aan de willekeur der administratie.

De kritiek.

Wij stellen ons voor, te onderzoeken, in hoever de regeling van het regiem der grondwaters, zoals het door de beide besluiten werd ingesteld, gerangschikt kan worden onder de materie voorzien in art. 1, 4° van de wet van 7 September 1939 luidend als volgt: «de volksgezondheid te vrijwaren en in de bevoorrading der bevolking te voorzien», en van art. 9 der volmachtwet van 14 December 1944, dat niets anders regelt dan kwesties van strafprocedure die ons hier niet interesseren, doch dat als aanhef heeft: «met het oog van het verzekeren van de voorziening van de bevolking in voedingswaren en allernoodwendigste zaken».

1) *De wettelijkheid der regeling van het regiem der grondwaters door de B-W. en het K.B. gezamenlijk beschouwd.*

Wij hebben niet te onderzoeken of het treffen van schikkingen aangaande de ondergrondse waters wel werkelijk aan een zo dringende noodzakelijkheid beantwoordde als bevestigd wordt in de beweegredenen die de B-W. voorafgaan. Wanneer de regering, ingevolge de haar verleende volmacht, tot het nemen van een bepaalde maatregel beslist, dan beweegt ze zich in de kring van hare bevoegdheid en de rechtbanken hebben de besluiten onder dit opzicht niet te onderzoeken. (4).

Hetzelfde geschiedt in geval van onteigening: de declaratie van de wet of van het K.B. dat het openbaar belang een onteigening wettigt, onttrekt de zaak, ingevolge de scheiding van machten, aan de appreciatie van de rechtbanken.

Gans anders is het gesteld voor wat de geregelde materie zelf betreft:

De regering heeft een speciale volmacht ontvangen voor wel bepaalde sectoren van de wetgeving; de rechtbanken kunnen en moeten onderzoeken of de getroffen verordeningen vallen onder de bevoordingen der volmachtwet. (5).

Een typisch voorbeeld is wel het volgende:

De volmachtwet van 14 December 1944 had aan de Koning volmacht gegeven om de wetgeving betreffende de huurovereenkomsten te wijzigen en aan te vullen. De regering had van die volmacht gebruik gemaakt om de huishuurwet tijdelijk te schorsen. Waarop het verbrekingshof bij arrest van 20 Maart 1947 beslist:

«Que la disposition prérapplée sort du cadre tracé par les lois des 7 Septembre 1939 et 14 Décembre 1944 et qu'en conséquence suivant l'art. 107 de la Constitution elle ne doit pas être appliquée par les Cours et Tribunaux». (Pas 1947 1 p. 118).

Het aangehaalde voorbeeld is eenvoudig. De toestand die ons bezighoudt is het niet. We staan hier immers voor twee verordeningen: een B-W. en een K.B. die gezamenlijk het regiem der grondwaters organiseren. Is die regeling in haar geheel onwettelijk, als getroffen buiten het kader der volmachtwetten? Dit is voor het ogenblik de enige kwestie die we onderzoeken.

Het uitgangspunt der regeling is wel duidelijk: het is art. I, 4° van de wet van 7 September 1939, en art. 9 van de volmachtwet van 14 December 1944, hierboven vermeld.

In de beweegredenen aangegeven in de B-W. vinden wij dit motief terug; het heet daar: «de dringende noodzakelijkheid het gebruik van het grondwater te regelen». Als gevolg daarvan wordt aan de Koning machtiging gegeven «om de voorwaarden te bepa-

len tot het bekomen van een machtiging voor het aanleggen van een nieuwe watervang ».

De tussenschakel, die het verband zou moeten aanwijzen tussen gebruik en aanleggen van een watervang ontbreekt hier; een watervang is immers een manier van winning en niet van gebruik. De economie maakt een onderscheid tussen productie, distributie en verbruik. Hoe meer productie hoe beter voor het verbruik.

Wat eventueel had moeten geregeld worden, is het verbruik van het grondwater voor industriële en landbouwdoeleinden — om het nodige drinkwater aan de bevolking te verzekeren. Dat wordt echter niet gedaan.

Onderzoeken wij nu de bepalingen van het K.B. Wij stellen vast :

1. dat er van regeling van gebruik der waters geen spraak is ;
2. dat de voorwaarden waarvan het bewilligen van een machtiging tot het aanleggen van nieuwe watervang zal afhangen, niet aangeduid zijn ;
3. dat een verbod voor nieuwe watervangen wordt uitgesproken.

Dit laatste is ongetwijfeld een wijziging van de burgerlijke wetgeving, zodat de verordening van 12 Juni 1947 wel een K.B. is naar de vorm, maar in werkelijkheid bepalingen inhoudt, die door een wet moesten geregeld zijn.

De vraag is dus : gegeven dat de Koning volmacht heeft gekregen om de volksgezondheid te vrijwaren en in de bevoorrading der bevolking te voorzien, ingevolge de volmachtwetten van 7 September 1939 en van 14 December 1944, had Hij dan de nodige volmacht om het regiem der grondwaters te regelen op een manier die inbreuk maakt op de rechten van de burgers. De weg tussen het vertrekpunt en de regeling is lang en sprongsgewijze afgelegd : eerst is er spraak van regeling van het gebruik der grondwaters ; als middel daartoe wordt voorgesteld iedere watervang van een machtiging afhankelijk te maken, alhoewel het aanleggen van een watervang een middel is tot winning ; van regeling van gebruik is verder geen spraak meer ; de machtiging zelf zou verleend worden onder bepaalde voorwaarden, maar de voorwaarden worden niet aangegeven ; alles loopt uit op een verbod dat gelijk staat met een erfdiensbaarheid van algemeen nut en in sommige gevallen met een erfdiensbaarheid ten voordele van een ander erf.

Ons besluit is dan ook : deze wijzigingen van het burgerlijk wetboek kunnen onmogelijk ondergebracht worden onder de bewoordingen van de volmachtwet.

II) *De besluitwet van 18 December 1946 afzonderlijk beschouwd.*

Uit de hierboven gegeven gedeeltelijke ontleding van het K.B. blijkt het dat het niet mogelijk zijn zal, een geldig karakter toe te kennen aan zijn bepalingen als men het aanziet als een K.B. onderworpen aan art. 67 der Grondwet. Kan het deelachtig zijn aan de uitzonderlijke machten toegekend aan den Koning.

A) Zou de B-W. geldig zijn als subdelegatie van speciale machten. Ware dit een middel om het Koninklijk besluit van onwettelijkheid te redden ? Laat ons even de tekst van de B-W. hierboven weergegeven vergelijken met de tekst van de volmachtwet van 7 September 1939. Deze luidde : Art. 1 : Tot op den dag, bij koninklijk besluit bepaald voor het terugbrengen van het leger op voet van vrede, kan de

Koning, in noodzakelijke en spoedeisende gevallen, bij in ministerraad overwogen besluit, wetkrachtige beschikkingen treffen om.... enz.

De B-W. van 18 December 1946 zegt : De Koning mag.... Doch in de franse tekst wordt tweemaal de uitdrukking : le Roi peut, gebruikt zodat aan het verschil der nederlandse bewoordingen geen belang moet gehecht worden. Als we nu opmerken dat de B-W. de volmachtwetten inroept die de Koning mits beraadslaging in de Ministerraad ontvangen heeft om dan den Koning alleen handelend, te machtigen voor een bepaalde regeling, dan is de eerste indruk, die door die handelwijze teweeg gebracht wordt, dat de volmacht verder gegeven wordt.

Kan zulks wettelijk geschieden ?

In het privaats recht zou men de vraag als volgt formuleren : kan een mandataris aan wie een bepaalde volmacht gegeven wordt, intuitu personae, en onder bepaalde voorwaarden, deze volmacht aan een derde voortgeven met weglating van de speciale voorwaarden ? Het antwoord is natuurlijk negatief.

In ons publiek recht bestaat nu echter het algemeen aanvaard principe dat de overdracht van de door de Grondwet geregelde machten en bevoegdheden niet mogelijk is. Tot in 1914 werd dan ook deze grondstelling zeer nauwkeurig toegepast, en men citeert geen voorbeeld van overdracht van wetgevende machten. Tijdens de oorlog van 14-18 bestond een noodtoestand die de samenroeping der wetgevende Kamers onmogelijk maakte ; toch moesten wetkrachtige verordeningen getroffen worden. De besluiten van Le Havre werden dan ook na de oorlog door het Verbrekingshof aangezien als hebbende dezelfde wetgevende macht als gewone wetten. Doch sindsdien hebben zich min of meer acute toestanden voorgedaan, bijzonder op economisch en financieel gebied die snelle en doortastende maatregelen vergden. Het parlement heeft dan ook tussen 1918 en 1939 verschillende wetten gestemd, waarbij aan den Koning speciale machten werden toevertrouwd. De juristen hebben het niet gemakkelijk gehad om die werkwijze in overeenstemming te brengen met de regels van ons publiek recht. De theorie van de delegatie werd aanvankelijk vooruitgezet, doch naderhand door het merendeel verworpen. Toen volgde de theorie van de noodtoestand, die zeker voldoende is voor bepaalde omstandigheden als oorlog en bezetting van het grondgebied. In zulke noodtoestanden is zelfs geen volmachtwet nodig — het residuair gedeelte der wetgevende machten moet alsdan de wetgevende macht uitoefenen. De notie van noodtoestand werd achteraf uitgebreid en een morele onmogelijkheid om volgens de gewone regels te legiferen als voldoende grondslag aangezien om aan den Koning speciale machten te verlenen. Ten slotte is er de theorie van de toewijzing van machten ingevolge art. 78 der Grondwet dat bepaalt dat de Koning de bevoegdheden heeft die Hem door de « bijzondere, krachtens de Grondwet uitgevaardigde wetten uitdrukkelijk toegekend worden ».

De Kamers stemmen een kaderwet en gelasten den Koning om betreffende de aangeduide materiën de vereiste verordeningen te treffen. De aldus toegekende bevoegdheid reikt veel verder dan de machten die de Koning heeft ingevolge art. 67, doch heeft met haar dit gemeen dat de besluiten die de Koning treft geen wetten zijn, maar koninklijke besluiten die slechts door de rechtbanken zullen toegepast worden, indien ze niet strijdig zijn met de bestaande wetgeving. De volmachtwet kan dan ook voorzien dat de getroffen koninklijke besluiten achteraf aan de goedkeuring der Kamers onderworpen moeten worden.

Het kan ook anders en de wet van 9 September 39 geeft aan den Koning een meer uitgebreide macht, namelijk van wetkrachtige besluiten te treffen, die de rechtbanken moeten toepassen zonder onderzoek in te stellen naar de grondwettelijkheid. Voor deze volmachtwet, werd dan ook door senator Ronse, verslaggever der wet in de Senaat de noodtoestand ingeroepen. (6). Het feit dat het leger op oorlogsvoot was gebracht maakte een normaal uitoefenen van de grondwettelijke machten zeer moeilijk. En er was trouwens een latente erge noodtoestand, om reden van den staat van oorlog waarin onze gebuurlanden verkeerden en wegens de mogelijkheid dat ons land ook in den oorlog betrokken zou worden. Die noodtoestand kan echter niet worden ingeroepen door de B-W. om den Koning te machtigen om zonder beraadslaging in raad van Ministers, besluiten te treffen die normaal het voorwerp moesten uitmaken van wetten, want de Koning, die zijn Ministers benoemt en ontslaat kan altijd een Ministerraad samen stellen.

Men vraagt zich ten andere af, waarom, vermits het mogelijk was de zaak te regelen door een wetkrachtig besluit men er de voorkeur aan gegeven heeft een koninklijk besluit te gebruiken dat aan onderzoek naar de wettelijkheid door de rechtbanken zou zijn blootgesteld. (7)

Kan men in de B-W. van 18 December 46 niet een soort kaderwet zien.

De door de wet van 7 September 39 toegestane volmacht zou niet als dusdanig verder gegeven zijn, doch de B-W. zou de materie vastgesteld hebben, waarover de Koning verordeningen kon treffen bij toepassing van art. 78 van de Grondwet. Het K.B. zou dan aan het toezicht van de rechtbanken onderworpen zijn. De delegatie ware nog onwettelijk want art. 78 der Grondwet vereist een wet uitgevaardigd krachtens de Grondwet. De besluitwetten zijn een gevolg der volmachtwetten, geen bron noch oorsprong van nieuwe bevoegdheid.

B) De besluitwet als gewoon wetkrachtig besluit.

Zou de besluitwet kunnen aangezien worden als gewone wet, waarbij de principiële verordeningen vastgesteld zijn, terwijl de uitvoeringsmaatregelen aan den Koning, hoofd van de executeire macht, overgelaten worden in uitvoering van art. 67 der Grondwet. Wij moeten bij deze veronderstelling nauwelijks stilstaan. Immers de bewoordingen van de besluitwet sluiten deze interpretatie uit. Er wordt een machtiging aan den Koning toegekend en geen enkele principieverordening is in de besluitwet te vinden.

Wij hebben trouwens hoger reeds gezegd dat de bevoegdheid van den Koning om uitvoeringsmaatregelen te treffen in de Grondwet vastgelegd is.

C) De besluitwet als verordening waarbij aan den Koning politiemacht toegekend wordt over de ondergrondse waters, meer bepaald om de voorwaarden vast te stellen waarvan het bewilligen ener machtiging tot het aanleggen van een watervang afhankelijk zal gesteld worden. Zonder machtiging had de Koning uit eigen initiatief inzake niet kunnen optreden. Immers ook in politiezaken moet de bevoegdheid van den Koning in de wet geankerd liggen. Doch eens dat deze macht over bepaalde zaken is toegekend, is de Koning veel vrijer in de uitoefening van zijn reglementerende bevoegdheid.

Zo b.v. heeft de Koning reglementerende macht voor wat de openbare gezondheid betreft. Ze werd vastgelegd in het decreet van 22 December 1789, in België afgekondigd den 19 Frimaire an IV.

Zo heeft hij bevoegdheid om reglementen op te stel-

len in zake voedingswaren in uitvoering van de wet van 16-24 Oogst 1790.

Hetzelfde voor de reglementering in zake gevaarlijke en hinderende ondernemingen. Dat destijds getwist werd over de eigenlijke grondslag dezer bevoegdheid en Giron er een andere mening op nahield dan De Brouckère en Tielemans is een bewijs te meer dat men het noodzakelijk achte dat aan den Koning voor speciale zaken reglementerende bevoegdheid zou toegekend worden. Dit wordt ten andere bewezen door de vergelijking van onze Grondwet met de Franse Grondwet van 22 Frimaire en met de Hollandse Grondwet. Terwijl volgens onze Grondwet, de Koning slechts deze machten heeft die hem uitdrukkelijk worden toegekend, had volgens de Franse Grondwet van Frimaire, het staatshoofd niet alleen de macht om de uitvoeringsmaatregelen der wetten te treffen, doch ook de macht tot het nemen van alle verordeningen van openbare administratie, zelfs diegene die nooit door een wet geregeld geweest waren, en de Grondwet van 1815 machtigde den Koning algemene administratieve maatregelen te treffen, bij uitzondering van diegene die uitdrukkelijk voorbehouden waren.

De besluitwet zou dan zo op te vatten zijn dat ze aan den Koning politie- of reglementerende macht toekent over de ondergrondse waters. Laat ons echter voorzichtig zijn. De besluitwet geeft een reglementerende macht die zeer beperkt is : ze geldt slechts voor de regeling van het gebruik van het water en voor het vaststellen van de voorwaarden om te mogen overgaan tot het aanleggen van een watervang. Zo wordt er b.v. aan den Koning noch aan de regering machtiging gegeven om de grondwaterreserves of om bepaalde waters of bronnen van openbaar nut te verklaren en een beschermingsgordel aan te leggen. Beperkt genomen, ware de besluitwet misschien geldig onafgezien nu van de vraag of de regeling der grondwaters en de beperking der watervangen onder de bewoordingen vielen van de volmachtwet en onafgezien van de wettelijkheid der bepalingen van het K.B.

III) *Het Koninklijk besluit afzonderlijk beechouwd.*

In de voorgaande beschouwingen hebben wij de zin van de B-W. trachten te vinden zonder ze in betrekking te brengen met het K.B. De B-W. bevat geen enkele positieve bepaling zodat ze voor uitvoering, zonder K.B. niet in aanmerking komen kan. We moeten derhalve de waarde der bepalingen van het K.B. onderzoeken en zullen het in verband brengen met de B-W. beschouwd als subdelegatie, als gewone wet en als wet die politiebevoegdheid aan den Koning toekent.

A) het K.B. gevolg van een subdelegatie.

Positieve verordeningen zijn voor het eerst te vinden in het koninklijk besluit. Het zijn dus geen eigenlijke uitvoeringsmaatregelen. Het verbod van art. I om nieuwe watervangen aan te leggen zonder toelating staat op zich zelf en wordt getroffen ingevolge een toegekende bevoegdheid. Nu is het logisch dat een dergelijke verordening, die ingrijpt in de burgerlijke rechten van de burgers en derhalve haar bestaansrecht slechts zou kunnen vinden in een volmachtwet, zou genomen worden binnen het tijdbestek, tijdens hetwelk de uitzonderlijke machten kunnen uitgeoefend worden. Het K.B. dateert van 12 Juni 1947 en de uitzonderlijke machten van den Koning hebben een einde genomen op 28 Februari 1947 (Wet van 10 Maart 1947).

Wij beweren hierdoor niet dat een besluitwet van tijdelijken aard zou zijn en met het einde van de volmacht vervalt. Een besluitwet is evenals een andere wet van onbepaalde duur en kan slechts gewijzigd of afgeschaft worden door een andere wet. Ook kunnen, na het verloop van de periode der volmachten, koninklijke besluiten genomen worden in uitvoering der volmachtwetten, doch slechts diegene die vallen onder toepassing van art. 67 der Grondwet, dus die zuivere uitvoeringsmaatregelen zijn. Doch het K.B. dat wij bespreken is slechts K.B. in naam, in werkelijkheid is het een besluitwet naar den inhoud, want het bevat beginselsverordeningen die ver de bevoegdheid van den koning als uitvoerende macht te boven gaan. Het is dus nietig wegens laattigheid. (8)

B en C) Het K.B. als uitvoeringsverordening van een wet of een B-W. of als gevolg van een wet die politiebevoegdheid toekent.

We kunnen deze gevallen samen onderzoeken. Want indien het waar is dat in zake politieverordeningen de Koning vrijer staat in zijn initiatieven en alle maatregelen mag treffen die geboden zijn door het algemeen welzijn, op voorwaarde dat hem door een wet bevoegdheid wordt toegekend voor de betreffende sector, toch zijn de koninklijke besluiten op politiegebied, evenals alle andere, beheerst door art. 67 der Grondwet. In toepassing van art. 107 der Grondwet, zullen ze door de rechtbanken slechts toegepast worden, als ze met de wetten niet tegenstrijdig zijn. (9).

Wat zegt ons burgerlijk wetboek op het gebied der grondwaters?

Art. 522 : onder de grond kan hij (de eigenaar) bouwen en graven, naar goedvinden, en uit die gravingen al de voortbrengselen halen die zij kunnen opleveren, behoudens de wijzigingen voortvloeiende uit de wetten en verordeningen betreffende de mijnen en uit de wetten en verordeningen van politie.

Art. 639 bepaalt dat de erfdiensbaarheden kunnen ontstaan uit de door de wet opgelegde verplichtingen en verder door titel, verjaring en bestemming van de huisvader.

De auteurs en de rechtspraak zeggen van hun kant dat men mag water putten uit zijn grond, dat men er eigenaar van is, ten minste een gebruiksrecht heeft. Ook dit laatste is een burgerlijk recht.

De reglementaire macht van de administratie heeft een dubbel aspect :

- a) het opmaken van een algemeen reglement ;
- b) het verlenen van machtigingen in toepassing van het reglement.

Het algemeen reglement omvat voorwaarden omtrent de grond van de zaak en proceduurregels.

Het moet opgemaakt worden ter bevordering van het algemeen welzijn ; het veronderstelt dat de reglementerende macht bevoegdheid ontvangen heeft door een wet ; het mag nooit inbreuk maken op de bestaande wetgeving ; het kent geen rechten toe en mag er geen ontnemen ; het mag slechts de uitoefening ervan regelen.

Een vergelijking met gelijksoortige gevallen zal dat duidelijker maken. Wanneer een eigenaar aan het stadsbestuur de toelating tot bouwen vraagt, moet hij de opgelgde procedure volgen en moet zijn bouwplan beantwoorden aan de voorwaarden van het bouwreglement, onder opzicht b.v. van ruimte der plaatsen, aansluiting bij het rioolnet, enz.

Wanneer een boordeigenaar van een niet bevaarbare waterloop, vraagt om zekere werken aan de

waterloop uit te voeren, dan moet hij de voorgeschreven procedure volgen en voldoen aan de voorwaarden gesteld door het reglement, namelijk, dat de werken de natuurlijke waterloop niet zullen hinderen. De voorwaarden door de politiereglementen opgelegd mogen nooit de burgerlijke rechten miskennen.

Zo zal de stad niet mogen weigeren een toelating tot bouwen te geven als de plannen met de voorwaarden van het bouwreglement conform zijn. Zo zal de bestendige deputatie geen toelating tot uitvoeren der werken mogen weigeren, tenzij om reden dat deze de normale loop der waters zouden hinderen.

Nu is er in het K.B. geen spraak van algemene voorwaarden.

Weliswaar, in art. 12, waar gehandeld wordt over het verlenen der machtiging (tweede aspect van de reglementaire macht der administratie) is er spraak van voorwaarden die eventueel door de minister van economische zaken kunnen opgelegd worden ; doch dit zijn willekeurige individuele beperkingen, iets gans anders dan de voorwaarden van een reglement, die de aanvrager moeten beschermen tegen de onstandvastigheid van de administratie.

Hoe kan men trouwens uitmaken of de administratie de rechten der burgers miskent, wanneer ze gelijk welke redenen tot weigering mag opgeven.

Onderzoeken wij nu de eigenlijke verbodsbepaling om een watervang aan te leggen, zo willen we hier twee opmerkingen maken :

1) Er zijn uitzonderingen aan het algemeen verbod voorzien :

- a) de kleine watervangen « uit een niet als springbron welbekendstande waterlaag », en,
- b) de grote, wanneer het betreft werken van openbaar nut.

Wij mogen derhalve de verbodsbepaling als volgt libelleren : het is aan een particulier eigenaar verboden een watervang aan te leggen uit een waterlaag die misschien met een springbron in verbinding staat.

2) De administratie kan aan een particuliere eigenaar toelating geven om toch een watervang aan te leggen. Wanneer zal die toelating gegeven worden ? Zulks is niet op te merken uit de tekst van het K.B. — Men kan het echter gissen : wanneer de « werken van openbaar nut » er geen schade zullen van te vrezen hebben.

De uiteindelijke regeling inzake grondwaters komt dus hierop neer : een erfdiensbaarheid van algemeen nut « non hauriendi » op alle erven van de gewone eigenaars, met mogelijkheid toelating te bekomen tot het aanleggen van een watervang, en in sommige gevallen een lijdende erfdiensbaarheid ten laste van bepaalde erven en ten voordele van het erf waar een werk van openbaar nut wordt uitgevoerd.

Er bestaan in onze wetgeving soortgelijke toestanden doch ze werden niet tot stand gebracht door een koninklijk besluit.

De Boswet van 19 December 1854 heeft in art. III 112 en 113 bepaalde erfdiensbaarheden in het leven geroepen voor de eigendommen langs de zoom der bossen gelegen. De Koning kan machtiging verlenen om in de zone constructies op te richten. Het decreet van 7 Maart 1808 heeft een erfdiensbaarheid geschapen om de kerkhoven. Daar mag niet gebouwd worden, noch mogen putten geboord.

De wet van 10 Juli 1790 en andere, bezwaren met een erfdiensbaarheid non aedificandi zekere erven

nabij de militaire terreinen gelegen. Toch kunnen toelatings tot bouwen gegeven worden op last van afbraak in geval van nood.

De classering van monumenten geschiedt ingevolge de wet van 7 Oogst 1931. Ze heeft tot gevolg dat geen wijzigingen aan de geclasseerde monumenten kunnen gebracht worden. Uitzonderingen worden voorzien mits toelating.

In de meeste gevallen is de erfdienstbaarheid rechtstreeks door de wet in het leven geroepen en treft zij al de eigendommen die in een bepaalden omtrek liggen van de bossen, begraafplaatsen, militaire domeinen. Voor de classering der monumenten wordt de erfdienstbaarheid door de wet geschapen in abstracto en de uitvoering der wet aan de regering overgelaten.

Een voorbeeld van lijdende erfdienstbaarheid ten laste van omliggende eigendommen is ons gegeven door de wet van 31 Juli 1889 betreffende de beschermingsgordel rond de bron « Pouhon » te Spa. Deze wet werd naderhand vervangen door de wet van 1 Oogst 1924 en de principes veralgemeend voor de bronnen die toebehoren aan openbare organismen. Bij deze wet wordt aan de regering machtiging gegeven om bepaalde bronnen van openbaar nut te verklaren en een beschermingsgordel vast te leggen binnen dewelke het aanleggen van watervangen niet toegelaten is. Er is echter geen assimilatie mogelijk tussen de regeling betreffende de minerale waters en deze van het koninklijk besluit dat we onderzoeken. Want in het eerste geval heeft de wet de mogelijkheid vastgesteld om een bron van openbaar nut te verklaren en er de gevolgen van bepaald, terwijl in het tweede geval de wet slechts een machtiging gegeven heeft om een politiereglement op te maken.

Er is wel is waar ook spraak van openbaar nut in het koninklijk besluit. (Niet van de besluitwet.)

In art. 2 wordt bepaald dat van machtiging vrijgesteld zijn, de door het rijk of voor rekening van het rijk uitgevoerde werken alsmede alle werken die van openbaar nut verklaard zijn bij een wet of bij een door den minister van Economische Zaken en Middenstand mede ondertekend koninklijk besluit.

Het begrip « openbaar nut » wordt gewoonlijk in verband gebracht met de onteigeningen, toch zijn er ook andere gevallen als b.v. wanneer een minerale bron van openbaar nut verklaard wordt. De verklaring wordt dan voorafgegaan door een enkwest, tijdens hetwelk, niet alleen de eigenaars van de te exproprieren percelen doch ook anderen, het recht hebben hun opmerkingen te maken. Hier biedt nu echter het koninklijk besluit een van die eigenaardigheden, waaraan we reeds gewoon zijn. Het is niet het grondwater, noch de bron die van openbaar nut worden verklaard, doch het werk. Ongetwijfeld heeft men een enkwest willen vermijden. Men wil aan bepaalde maatschappijen de volle vrijheid geven om op de plaatsen door haar gekozen, putten te boren en het water uit den grond te trekken op gevaar af ganse streken minder vruchtbaar te maken.

Resumerende kunnen wij zeggen : 1) dat de regeling van de besluiten, door het verbod om watervangen aan te leggen en het scheppen van erfdienstbaarheden, diep ingrijpt in de eigendomsrechten, zoals ze geregeld zijn door het burgerlijk wetboek en niet vallen onder de bewoordingen van de volmachtenwetten; 2) dat de besluitwet, beschouwd als subdelegatie onwettelijk is met het gevolg dat ook het koninklijk besluit, genomen ingevolge die subdelegatie, onwettelijk is; 3) dat de besluitwet, als gevende een beperkte reglementerende macht aan den Koning misschien wettelijk is; 4) dat het koninklijk besluit

als gevolg van de besluitwet die subdelegatie gaf nietig is wegens laattijdigheid; 5) dat het koninklijk besluit als administratieve regeling nietig is wegens machtsoverschrijding.

De werkelijke toedracht van zaken wordt ons uiteengezet in het verslag aan den Regent dat de besluitwet voorafgaat. Wij lezen daar : « Daar het voorwerp verband houdt met bepaalde traditionele rechtsbegrippen, is de Regering van oordeel dat de ter zake uit te vaardigen wetgeving moet uitgaan van de normale wetgevende macht, optredende in de volle ontplooiing van haar grondwettelijke voorrechten. De feitelijke toestand blijkt nochtans, reeds van nu af zodanig onrustwekkend, ten minste in bepaalde gewesten, dat het onontbeerlijk is, zonder verwijl, bepaalde conservatoire maatregelen uit te vaardigen ».

Dit is wel de bekentenis : de regeling van het regiem der grondwaters moet door een wet geschieden. In afwachting dat zulks gebeure, worden de regels van het burgerlijk recht door een koninklijk besluit geschorst.

Noodzakelijkheid van een wetgeving op de grondwaters.

Er zijn ongetwijfeld wijzigingen te brengen aan ons burgerlijk wetboek, dat 150 jaar geleden het probleem der ondergrondse waters niet geregeld heeft en, bij gebrek aan gegevens nopens de gedragingen van het water in den grond, niet regelen kon. Het verbruik was trouwens meestal beperkt tot locale behoeften en gaf wellicht weinig aanleiding tot betwistingen. Die toestanden zijn nu veranderd en een oplossing van het vraagstuk is dringend nodig, wat trouwens in de verslagen aan den Regent die de besluiten voorafgaan, bevestigd wordt. De poging tot regeling is dus wel lofwaardig, doch we kunnen ons met de getroffen verordeningen niet akkoord verklaren. Een bezwaar is zeker dat het recht op het grondwater aan sommige eigenaars kan ontezegd worden, terwijl het overvloedig ter beschikking van anderen wordt gesteld. Er bestaat voor de grondwaters evenals voor de waters der niet bevaarbare waterlopen een soort gemeenschap, een soort solidariteit tussen de bodemeigenaars en ze moeten allen het recht hebben ervan te genieten in mindere of meerdere maat. De thans bestaande regel dat ieder eigenaar grondwater mag putten op zijn erf, zelfs wanneer hij de bron of de put van zijn geuur drooglegt, regel die ons van het Romeins recht overkwam, moet plaats maken voor een andere regel. Zwitserland heeft ons hierin het voorbeeld gegeven. Daar is een eigenaar beschermd tegen bepaalde ondernemingen van zijn geuur, waardoor hij in zijn waterbevoorrading bedreigd wordt. De Oostenrijkse wet van 19 October 1934 (vóór de Anschluss) heeft dit principe overgenomen. In dat land moet een administratieve toelating voor het aanleggen van watervangen bekomen worden, uitgenomen voor bepaalde kleine gevallen. Doch steeds, ook wanneer geen toelating vereist is, wanneer door het putten van water de stand van het grondwater zodanig verandert dat het normaal gebruik van andere benutters van het water of een bestaande benutting bedreigd is, de administratie kan tussenbeide komen en een gebruiksreglement opstellen dat in de mate van het mogelijke aan alle eigenaars voldoening geeft. (10)

Verder moet het water van de bovenste lagen dat voor de plantengroei onontbeerlijk is, voor den landbouw voorbehouden worden en als een putting van water voor de bevoorrading der steden noodzakelijk

is moet de maatschappij die de waters uit de bovenlagen wegtrekt, verplicht worden aan de benadeelde landbouwers onder een of ander vorm het nodige water terug te geven. De landbouw is en blijft de grootste verbruiker van water. Men heeft in Duitsland bij benadering uitgerekend dat de landbouw vijftien maal zoveel water verbruikt als al de andere verbruikers samen, industrie inbegrepen.

Frankrijk is ons op een beperkt gebied der bescherming van den landbouw en van de kleine gebruikers voorgegaan. Door de wet van 24 Mei 1938 wordt een administratief toezicht ingesteld op de watervangen gedaan door maatschappijen van openbaar nut, juist om de reden dat door het onttrekken uit den bodem van enorme massas water dikwijls schade berokkend wordt aan gevestigde waterverbruikers en aan den landbouw.

Wij zouden nog een woord willen zeggen over de te volgen proceduur voor het bekomen van een toelating voor watervang. Ze is veel te ingewikkeld. In het verslag aan den Regent, wordt gezegd dat ze ingegeven is door de proceduur ingesteld voor het bekomen van een mijnconcessie. Buiten het advies van den Mijnraad, dat wegvalt, is ze even ingewikkeld; de termijnen wel is waar zijn verkort. Het meest te criticeren is het feit dat de toelating door de minister van economische zaken verleend wordt, terwijl deze van Landbouw aan de waterhuishouding even of zelfs meer geïnteresseerd is. De plaatselijke organisaties zouden ook dienen te worden geraadpleegd. Zeker kennen ze niet zo goed de ondergrond als de geologische dienst van het Ministerie, doch ze zullen wellicht interessante gegevens kunnen verstrekken over de noden van de landbouw en van de plaatselijke industrie alsook over de wisselwerking van ondergrondse waters en waters aan de oppervlakte. Misschien is het de taak voor morgen van den Minister van Landbouw om de bevoegdheid der comices op het gebied der waterhuishouding uit te breiden of om, het voorbeeld volgend van andere landen meer watering en op te richten die voor de waterverdeling van een streek, van een stroomgebied zouden instaan.

De getroffen regeling schijnt ons slechts de belangen van de watervoorziening der bevolking op het oog te hebben gehad. Waarom, vermits men de wet op de mijnen heeft geraadpleegd, ook niet art 11 en 15 indachtig te zijn geweest, waarin aan de mijnuitbaters verplichtingen worden opgelegd voor het behoud der eigendommen en der nuttige waters aan de oppervlakte. De waterkwestie heeft velerhande aspecten: er is te zorgen met de beperkte voorraad waarover

we beschikken, voor het drinkwater, de gezondheid, de landbouw, de industrie, de bevaarbaarheid van stromen en kanalen, de visvangst. Slechts een organisme, waarin al deze belangen vertegenwoordigd zijn kan een werkelijke nationale oplossing aan het vraagstuk geven.

Dr Jur. J. GOEDERTIER.

(1) Doc. parlem. Chambre des représentants, 1875-1876, p. 104-107. Cfr. Giron: *Diet de droit amd. V° Cours d'eau non navigables* n° 3.

(2) Depage: *Traité élémentaire de droit civil*, T.V. n° 989 is van oordeel dat de ondergrondse waters «res nullius» zijn en derhalve toebehoren aan de eerste inbezitnemer. Anderzijds aanziet hij de bron als eigendomsobject: «Celui qui a une source dans son fonds peut en user à volonté; en d'autres mots il en est propriétaire.» Verder stelt hij een aangelegde put of watervang met een bron gelijk.

Alfred Picard, *Traité des eaux* I p. 76 schrijft integendeel: L'art. 641 C.C. confère à celui qui a une source dans son fonds, un droit absolu sur les eaux de cette source. A fortiori le propriétaire du fonds a-t-il le même droit sur les eaux souterraines qui n'ont point encore émergé à la surface du sol. Ce droit n'a jamais été contesté. Deze bewering is echter onjuist. Baudry-Lacantinerie b.v. beschouwt de ondergrondse waters als «res nullius». Cfr. Des Biens n° 830.

Het is zeer logisch de ondergrondsvloeiende waters als «res nullius» te aanzien tot wanneer ze in bezit genomen zijn. Maar dan geldt deze regel ook voor de waters van de bron. Er is immers geen juridisch verschil tussen de waters die door mijn eigendomsruimte vloeien in de schoot van mijn erf en deze die er door vloeien aan de oppervlakte. De bron zelf is maar een geographische plaats. Men kan de waters «res nullius» vergelijken aan het wild dat over iemands erf loopt; dat volstaat niet opdat hij er eigenaar van worde. Hij moet het in bezit nemen.

(3) De regel, dat namelijk schadevergoeding kan gevraagd worden aan de gebuur wiens handelwijze de normale grenzen overschrijdt, schijnt ons ook voor de waterputtingen te kunnen worden toegepast. In Frankrijk wordt de administratie die openbare werken uitvoert of laat uitvoeren, verantwoordelijk gesteld voor de schade ten gevolge van het uitdrogen der bronnen veroorzaakt door de werken. Doch die regel spruit eerder voort uit de overweging, dat de administratie die werken van openbaar nut uitvoert en beschikt over het recht van onteigening, een zwaardere verantwoordelijkheid heeft ten opzichte van de gewone burgers. Cfr. Picard, *Traité des eaux*, I, p. 101 en volgende en 167 en volgende.

(4) Cass. 27 Mei 1946, Pas. 46, I, 222.

(5) Note sous cass., 20 Maart 1947, Pas. 47, I, 118.

(6) Zie het artikel van senator Ronse over de «wetten van buitengewone machten» in *Rechtskundig Weekblad*, 9e Jaargang, n° 27.

(7) Over de subdelegatie der machten, doch niet van de wetgevende macht, Cass. 4 Mei 1920, *Revue adm.* 1920, 390. Cass. 3 Mei 1921, *Revue adm.* 1921, 462. Brussel, 30 September 1930, *Revue adm.* 1931, 149 en 241.

(8) Cass. 26 Mei 1952, Pas. 52, I, 67 en Cass. 23 Juni 1952, Pas. 52, I, 687.

(9) Wigny, *Droit administratif*, n° 411: Les règlements et autres actes par lesquels l'administration intervient dans la vie privée, doivent se fonder sur une loi, sauf lorsqu'il s'agit de police au sens restreint du mot. L'administration est tenue de se conformer exactement aux prescriptions de la loi, sous peine d'excès ou de détournement de pouvoir. Cette précision est essentielle pour empêcher l'arbitraire administratif.

(10) Pierre Descroix. *Le régime juridique des eaux souterraines en France et à l'étranger*.

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"

RECHTSPRAAK

HOF VAN VERBREKING

1e Kamer. — 13 November 1953.

Voorzitter-verslaggever : M. Fettweis.

Eerste advocaat-Generaal : M. Hayoit de Termicourt
Advocaat : Mr de Harven.

Onrechtmatige daad. — Aansprakelijkheid van de meester voor de door zijn ondergeschikte veroorzaakte schade.

De door de werkgever aan zijn ondergeschikte (autobestuurder) gegeven toestemming om na vervulling van de hem gegeven opdracht voor een eigen doel met het motorrijtuig een omweg te maken bij het terugbrengen daarvan levert niet noodzakelijk een bruikleen van het voertuig op tot persoonlijk gebruik van de ondergeschikte, doch kan slechts een wijze van uitvoering zijn van de aan deze verstrekte opdracht, zodat de rechter over de feiten terecht kon oordelen, dat toen het ongeval zich tijdens de terugrit voordeed, de ondergeschikte de hem opgedragen taak uitvoerde, nl. het terugbrengen van het motorrijtuig naar de woning van de patroon en zich mitsdien nog steeds onder het toezicht en het bevel van laatstgenoemde bevond, zodat deze aansprakelijk is krachtens art. 1384 lid 3 B.W.

Lecloux t/ Schmetz en R.V.Z.I.

Gelet op het bestreden arrest, de 21ste Maart 1952 gewezen door het Hof van Beroep te Luik;

Over het enig middel, schending van de artikelen 1384, lid 3 van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet, doordat na feitelijk souverein te hebben vastgesteld dat Winkin autobestuurder was in dienst van aanlegger in verbreking, dat hij zijn werk gewoonlijk omstreeks 16 uur 30 beëindigde, dat hij om 16 uur, door zijn patroon belast werd met het brengen van zijn voertuig naar het smeestation, vandaar uit telefonisch machtiging vroeg en bekam om met zijn tractor naar de kliniek te rijden, waar zijn vriendin zopas was geopereerd en dat het ongeval plaats greep om 20 uur 30, toen hij de vrachtwagen terugvoerde naar de woning van zijn patroon, het bestreden arrest voor recht zegt, dat aanlegger burgerlijk en hoofdelijk met zijn ondergeschikte Winkin aansprakelijk is voor de schadelijke gevolgen van het ongeval, waardoor verweerder Schmetz werd getroffen, zulks terwijl uit de vastgestelde feiten voortvloeit, dat Winkin op het ogenblik van het ongeval niet meer in de dienst van aanlegger was en diens voertuig niet gebruikte in de uitoefening van zijn dienst, zij het met pleging van misbruik, noch naar aanleiding van zijn bediening, doch uit kracht van een bruiklening tot persoonlijke doeleinden, welke volkomen onafhankelijk waren van zijn voormelde bediening, daar het feit de vrachtwagen naar de woonplaats van zijn patroon terug te voeren de uitvoering uitmaakt van de specifieke uit het leningscontract volgende verplichting om terug te geven en de schadeberokkende daad aldus ieder ver-

band met de bediening van de ondergeschikte mist;

Overwegende dat volgens de vaststellingen van het bestreden arrest Winkin, autobestuurder in dienst van aanlegger, in die hoedanigheid belast was met het brengen van een tractor naar een smeestation en daarna terug naar de woning van zijn patroon; dat hij van uit het smeestation telefonisch zijn patroon verzocht hem te machtigen zich met de tractor naar de kliniek te begeven, waar zijn gezellin een dringende operatie moest ondergaan, wat hem werd toegestaan; dat hij, toen hij de tractor van het ziekenhuis naar de woning van zijn patroon terugbracht, door zijn schuld een ongeval veroorzaakte, hetwelk eerste verweerder trof;

Overwegende dat het middel tegen het bestreden arrest als grief aanvoert, dat het beslist heeft, dat Winkin het ongeval heeft veroorzaakt in de werkzaamheden waartoe hij gebruikt werd, naar de zin dier termen in artikel 1384, lid 3, van het Burgerlijk Wetboek; dat het staande houdt dat om reden van de aan Winkin verleende machtiging tot het gebruiken van het voertuig het hem voor zijn persoonlijk gebruik was geleend en hij dienvolgens door het naar aanlegger terug te brengen eenvoudig de verplichting om terug te geven uitvoerde, welke uit het contract van bruiklening voortspuit;

Overwegende echter dat de door aanlegger aan zijn autobestuurder gegeven machtiging om de vrachtwagen niet langs de rechtste weg naar zijn woning terug te brengen en zelfs aan de kliniek stil te houden, niet noodzakelijkerwijze een lening van het voertuig tot persoonlijk gebruik voor de veroorzaker van het ongeval uitmaakt; dat daar ook slechts een wijze van uitvoering kan aanwezig zijn van de aan de ondergeschikte gegeven opdracht;

Overwegende dat het bestreden arrest door die interpretatie te aanvaarden en te beslissen dat, toen het ongeval tijdens de terugrit plaats greep, « Winkin de laatste hem opgedragen taak uitvoerde, namelijk het terugbrengen van de tractor naar de woning van zijn patroon », en zich mitsdien nog immer onder het toezicht en het bevel van aanlegger bevond, geen der in het middel aangehaalde wetsbepalingen heeft geschonden;

Om deze redenen,

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt aanlegger tot de kosten en, daar de voorziening voor 15 September 1953 werd betekend, tot een vergoeding van 150 frank jegens elk der verweerdere.

HOF VAN BEROEP TE GENT

Kamer van Inbeschuldigingstelling.
29 September 1953.

Voorzitter : M. Maraite.

Raadsheren : M.M. Gerniers en Noest.

O.M. : M. Bonte.

Advocaten : Mrs Delvoie en De Vos.

Strafvordering. — Ontvankelijkheid van hoger beroep van verbeterende, aanvullende of verklarende beschikking. — Bevoegdheid van de rechter om zijn

beschikking te verbeteren. — Verplichting van de in het ongelijk gestelde burgerlijke partij tot betaling van de kosten.

Een tweede beschikking van de Raadkamer, waarbij een eerste aangevuld, verbeterd of verklaard wordt, vormt met deze een ondeelbaar geheel; zij is van dezelfde aard en aan dezelfde rechtsmiddelen onderworpen als laatstgenoemde. Te dien aanzien gelden dezelfde principes in burgerlijke als in strafzaken.

Weliswaar mag de rechter zijn beslissing noch wijzigen noch aanvullen; hij mag echter de daarin voorkomende materiële vergissingen verbeteren of zelfs de noodzakelijke of onafscheidbare gevolgen van zijn eerste beslissing later toevoegen.

Wanneer een burgerlijke partij in het ongelijk gesteld wordt, moet zij steeds de kosten dragen. De wet van 25 October 1950 heeft weliswaar dat principe gewijzigd, ten minste wanneer een beslissing door de rechtsmacht van wijzen uitgesproken is, maar deze wet was nog niet in werking getreden, toen de betrokken beschikking uitgesproken werd.

Het is zelfs overbodig dat de rechtsmacht van onderzoek de veroordeling van de burgerlijke partij tot de kosten uitspreekt; laatstgenoemde is krachtens de wet zelf en van ambtswege tot betaling van die kosten verplicht (artt. 91, 108 en 110 Tarief in Strafzaken).

O.M. t/ Muyle en cs.

.....
Gezien de stelling als burgerlijke partij door Meester A. Vandeginste, pleitbezorger te Kortrijk, gedaan vóór de onderzoeksrechter Carsau, op 2 April 1949, voor en in naam van mejuffer Muylle Maria en mevrouw Muylle Augusta, alsook de echtgenoot dezer laatste, de heer Gheysens Alfred, beiden wonende te Etterbeek;

Gezien de beschikking van de Raadkamer van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Kortrijk, dd. 20 Juni 1950, waarbij verklaard werd dat er geen aanleiding was tot vervolging;

Gezien de tweede beschikking van dezelfde Raadkamer op 5 Juni 1951, uitgesproken op eensluidende vordering van de heer Procureur des Konings te Kortrijk en waarbij beslist werd: « Aangezien inderdaad in de beschikking der Raadkamer dd. 20 Juni 1950, bij dewelke de verdachten buiten vervolging werden gesteld, geen beslissing werd getroffen aangaande de kosten van het geding. Gelet op artikel 162 van het Wetboek van Strafvordering en het feit dat de burgerlijke partij in het ongelijk werd gesteld, zegt dat de burgerlijke partij gehouden is tot de kosten van het geding, begroot voor het geheel op 3.252 fr. ... »;

Gezien het hoger beroep, ingesteld op 6 Juni 1951, tegen de beschikking van de Raadkamer, uitgesproken op 5 Juni 1951 door Mr Vandeginste, pleitbezorger te Kortrijk, handelende voor en in naam van: 1. mejuffer Muylle Maria, 2. mevrouw Muylle Augusta, alsook van de echtgenoot dezer laatste die ze bijstaat en machtigt, de heer Gheysens Alfred;

Overwegende dat het beroep ontvankelijk is, doch ongegrond;

Aangaande de ontvankelijkheid:

Overwegende dat de tweede beslissing van de Raadkamer een verbeterde of aanvullende of ten minste

een interpretatieve beschikking is, door deze rechtsmacht uitgesproken;

Overwegende dat dergelijke beslissingen een ondeelbaar geheel vormen met die, welke zij aanvullen, verbeteren of interpreteren (« Dans le cas où des rectifications sont possibles, elles s'identifient avec le premier jugement et ne forment avec lui qu'un seul et même jugement ». Fuzier-Herman, Répertoire du droit français, V^o jugement et arrêt, n° 3028);

Overwegende overigens dat dergelijke beslissingen dezelfde aard hebben en aan dezelfde rechtsmiddelen worden onderworpen als de beschikkingen, vonnissen of arresten, welke zij verbeteren, aanvullen of interpreteren. (Zie Dalloz; v^o jugements et arrêts, n° 601; Fuzier-Herman, V^o jugements et arrêts, n° 3101, Répertoire pratique de droit belge, v^o jugements et arrêts en Hof van Beroep te Gent dd. 24 Juli 1911, Pas. 1911, II, 270: « Les jugements interprétatifs ont le même caractère et sont soumis quant aux voies de recours aux mêmes règles que les jugements interprétés; spécialement ils sont en dernier ressort à défaut d'évaluation, ou s'il n'y a pas appel des jugements interprétés. Ils ne sont d'ailleurs susceptibles d'appel qu'autant qu'ils altèrent ou modifient, par retranchement ou par addition, le jugement qu'ils interprètent... »);

Overwegende dat dezelfde principes gelden in burgerlijke als in strafrechtelijke aangelegenheden;

Overwegende dat de Burgerlijke Partijen het recht hadden om ingevolge de bepalingen van artikel 135 van het Wetboek van Strafvordering, uitgelegd door de rechtsleer en de rechtspraak hoger beroep (verzet) tegen de beschikking dd. 20 Juni 1950 in te stellen;

Overwegende derhalve dat het hoger beroep (verzet) tijdig en regelmatig ingesteld tegen de beschikking dd. 5 Juni 1951, ontvankelijk is;

Ten gronde:

Overwegende weliswaar dat een rechter zijn beslissing, noch mag wijzigen, noch aanvullen (« Les jugements, quels qu'ils soient, ne sont susceptibles de rectification ou de réformation que par l'effet des seules voies admises par la loi; les juges qui les ont rendus n'ont aucun pouvoir pour prononcer cette réformation » (Fuzier-Herman, op cit., n° 2985);

Overwegende nochtans dat een rechter de materiële vergissingen mag verbeteren of zelfs de noodzakelijke of ondeelbare gevolgen van zijn eerste beslissing later toevoegen (zie Fuzier-Herman, op cit. 2991 en 2992 en de voorbeelden vermeld in een nota getekend « Schuind » verschenen in de Revue de droit pénal et de criminologie 1922, blz. 796 en volgende en in het bijzonder blz. 800). Hier weze nochtans aangestipt dat Fuzier-Herman, v^o Dépens n° 3963 en volgende, oordeelt dat een verbeterend of aanvullend vonnis aangaande de gerechtskosten onwettig is;

Overwegende dat, wanneer een burgerlijke partij in het « ongelijk gesteld wordt », zij steeds de kosten dient te dragen, dat de wet dd. 25 October 1950 weliswaar dat principe gewijzigd heeft, ten minste wanneer een beslissing door de rechtsmacht van wijzen uitgesproken is, maar dat bedoelde wet nog niet in werking getreden was, toen de beschikking dd. 20 Juni 1950 uitgesproken werd en dat zij derhalve ten deze niet toepasselijk is;

Overwegende dat het zelfs overbodig is dat de onderzoeksrechtsmacht de veroordeling van de burgerlijke partij tot de kosten zou uitspreken. Zij is trouwens ingevolge de wet zelve en van ambtswege tot die kosten gehouden (zie namelijk de artikelen 91, 108 en 110 van het tarief in strafzaken);

Overwegende dat aan dit wettelijk principe uitdrukkelijk door het arrest dd. 24 October 1895 van het Hof van Verbreking en het advies van de Procureur-generaal Mestdach de ter Kiele herinnerd werd (Pasicrisie 1895, I, 300); (Hier zij opgemerkt dat artikel 130 van het K.B. dd. 18 Juni 1853, houdende het tarief in strafzaken, en waarop de beredenering van het Hof steunde, op dezelfde wijze gesteld werd als artikel 91 van het tarief in strafzaken (K.B. dd. 1-9-1920), dat van toepassing was op 20 Juni 1950);

Overwegende dat hieruit duidelijk volgt, dat de beschikking dd. 5 Juni 1951 een noodzakelijk en zelfs onvermijdelijk gevolg is van de beslissing dd. 20 Juni 1950;

Gelet op de bepalingen van de artikelen 135, 218, 223, 224, 225 van het Wetboek van Strafvordering en op de wet dd. 15 Juni 1935 op het gebruik der talen;

Vordert :

Dat het aan het Hof, Kamer van Inbeschuldigingstelling, behage het beroep (verzet) ontvankelijk doch ongegrond te verklaren.

Het Hof, gelet op de artikelen 13-24 der wet van 15 Juni 1935 en die, aangehaald in de vordering van de heer Procureur-generaal; Ontvangt het hoger beroep, doch verklaart het ongegrond;

Overnemende de beweegredenen van het Openbaar Ministerie en die van de bestreden beschikking;

Bevestigt de bestreden beschikking en veroordeelt de burgerlijke partij tot de kosten van beroep.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

1e Kamer. — 14 Januari 1954.

Voorzitter : M. Janssens.

Rechters : M.M. Sury en Gepts.

Advocaten : Mrs J. De Raedemaeker en Bruneel.

Overeenkomst. — Beding dat wilsuiting zal moeten geschieden op een bepaalde wijze. — Bewijsvoorschrift, niet vormvoorschrift. — Strekking van art. 1244 B. W.

Het beding in een overeenkomst, dat een bepaalde wilsuiting zal moeten geschieden op een bepaalde wijze (i.c. bij deurwaardersexploot), moet worden opgevat als een contractueel bewijsvoorschrift en niet als een vormvoorschrift, tenzij uitdrukkelijk anders is bepaald. Indien vaststaat dat de op andere wijze (in c. bij aangetekende brief) gedane wilsverklaring door de wederpartij is ontvangen, is die wilsverklaring derhalve niet nietig.

Ons recht is inderdaad vormvrij; vormelijkheid is een uitzondering op deze algemene regel en mag dus alleen aangenomen worden wanneer zij uitdrukkelijk en duidelijk is bepaald.

Artikel 1244 B. W. laat alleen aan de Rechter toe aan een ongelukkig schuldenaar, die te goeder trouw is en tijdelijk niet bij machte zijn verbintenissen na te komen, termijnen van respijt toe te

staan, doch niet een overeenkomst in stand te houden, die krachtens beding tussen partijen van rechtswege ontbonden is.

Mathot t/ De Bruyn - Van Elsacker.

Overwegende dat de vordering van verweerders, dat de Rechtbank zou vaststellen, dat de verkoopovereenkomst van 29 April 1953, betreffende het handelshuis Jezusstraat 15, te Antwerpen, van rechtswege krachtens het uitdrukkelijk ontbindend beding ontbonden is, ingeschreven werd ten 1° Hypotheekkantore te Antwerpen, op 18 December 1953;

Overwegende dat de eis van aanlegger strekt om de koop en verkoop van het onroerend goed, zijnde een handelshuis te Antwerpen, Jezusstraat 15, tegen de prijs van 1.400.000 frank, goed en geldig te horen verklaren; te horen bevelen dat het te wijzen vonnis als regelmatige titel van eigendomsrecht zal gelden en dat het als zodanig zal worden overgeschreven in de registers van de bevoegde hypotheekbewaarder; verweerder te horen veroordelen om als schadevergoeding een som van 1.000 frank te betalen per dag vertraging tot de feitelijke terbeschikkingstelling van het verkochte goed in geval dit niet zou gebeurd zijn bij het verlijden van de akte; althans binnen de 48 uren te rekenen vanaf de dagvaarding dd. 14 September 1954; althans te bekomen dat een termijn zal bepaald worden, binnen dewelke de litigieuze akte van verkoop zal verleden worden;

In feite :

Overwegende dat verweerders op 29 April 1953 aan aanlegger een eigendom, gelegen Jezusstraat, verkochten tegen de prijs van 1.400.000 frank, waarvan 100.000 frank betaald werd bij het afsluiten van de overeenkomst;

Overwegende dat verweerder op 19 Augustus 1953 aan aanlegger bij aangetekende brief liet weten, dat hij wenste gebruik te maken van het recht van verkoopvernietiging, in de voorlopige overeenkomst bepaald, omdat aanlegger is gebreke was gebleven de authentieke akte te doen verlijden en het saldo van de verkoopprijs te betalen binnen de drie maanden na het sluiten van de voorlopige overeenkomst;

Overwegende dat aanlegger op 24 Augustus 1953 eveneens bij aangetekende brief verweerder aanmaande aanwezig te zijn bij het verlijden van de akte van verkoop tegen contante betaling op 1 September 1953 en bedoelde eigendom op die datum volledig vrij te zijner beschikking te stellen;

Overwegende dat op 28 Augustus 1953 verweerder aan aanlegger mededeelde niet accoord te kunnen gaan met deze brief en te blijven bij zijn vroeger ingenomen standpunt.

In rechte :

Overwegende dat verweerder aanvoert dat de bewuste verkoopovereenkomst van rechtswege ontbonden is, omdat aanlegger de voorwaarden van de overeenkomst niet heeft nagekomen, namelijk het doen verlijden van de notariële akte binnen de 3 maanden na het sluiten van de overeenkomst, uiterlijk op 29 Juli 1953, en het betalen van de verkoopprijs binnen dezelfde termijn;

Overwegende dat inderdaad de overeenkomst bepaalt dat, indien de verkoopprijs niet mocht betaald zijn binnen de bepaalde termijn, de verkoper het recht zal hebben de vernietiging of de uitvoering door alle rechtsmiddelen te vervolgen; dat indien de vernieti-

ging verkozen wordt, deze van rechtswege zal geschieden «zonder dat het nodig zal wezen enige in morastelling te doen of andere akte daar te stellen dan een deurwaardersexploot aan de koper betekend, waarin de verkoper zal verklaard hebben gebruik te willen maken van dit recht»;

Overwegende dat aanlegger hierop antwoordt dat verweerders zich ten onrechte op deze clause beroepen om de verkoop als ontbonden aan te zien;

Overwegende dat aanlegger betoogt dat bedoelde clause niet van toepassing is, daar verweerders zelf nagelaten hebben hun verbintenissen uit te voeren; dat zij op 24 Augustus 1953 door aanlegger in mora gesteld zijn de notariële akte te doen verlijden, maar hiertoe niet overgingen; dat bovendien de verkochte eigendom nog steeds niet ter beschikking van aanlegger gesteld werd; dat, aangezien bedoelde overeenkomst wederkerig is, aanlegger niet gehouden is de koopprijs te betalen, wanneer verweerders in gebreke blijven het verkochte goed te zijner beschikking te stellen;

Overwegende dat de koopovereenkomst uitdrukkelijk bepaalt, dat verweerders de door hen gebruikte ruimten ter vrije beschikking van aanlegger moeten stellen binnen de drie maanden «op voorwaarde dat de koopprijs alsdan volledig betaald weze»;

Overwegende dat hieruit moet afgeleid worden, dat verweerders het verkochte goed slechts ter beschikking van aanlegger dienden te stellen nadat deze de koopprijs zouden betaald hebben;

Overwegende dat aanlegger niet betwist het saldo van de koopprijs niet betaald te hebben, noch aangeboden te hebben te betalen binnen de bij de overeenkomst vastgestelde termijn;

Overwegende dat weliswaar aanlegger op 24 Augustus 1953 verweerders aanmaande om over te gaan tot het verlijden van de notariële akte tegen contante betaling, maar verweerders op dit ogenblik door hun aangetekende brief, gericht aan aanlegger en welke deze bekend ontvangen te hebben, reeds hadden laten weten, dat zij de koopovereenkomst als van rechtswege ontbonden beschouwden, zodat de aanmaning van aanlegger dd. 24 Augustus 1953 te laat zou zijn geschied;

Overwegende dat thans aanlegger nog steeds aanbiedt het saldo van de koopprijs te betalen, maar verweerders dit aanbod als te laat gedaan beschouwen, daar volgens hen de bedoelde overeenkomst van rechtswege ontbonden is sinds 29 Juli 1953;

Overwegende dat aanlegger niet betwist, dat een aanmaning meer vereist was na verloop van de in de overeenkomst gestelde termijn, maar beweert, dat de overeenkomst van kracht bleef tot op het ogenblik dat de verweerders-verkopers hem hun keuze op de door de overeenkomst voorgeschreven manier zouden ter kennis gebracht hebben;

Overwegende dat aanlegger inderdaad zijn verbintenissen nog kon naleven en de overeenkomst uitvoeren, zolang hem de keuze van verweerders niet ter kennis gebracht was, omdat tot op dit ogenblik hij niet kon weten of de verkopers voor de ontbinding of voor de uitvoering zouden kiezen, bijgevolg in afwachting van die keuze de overeenkomst bleef bestaan, wat aan aanlegger het recht gaf zijn verbintenissen uit te voeren (Laurent, d. 24, blz. 232, n° 345);

Overwegende dat nu dient onderzocht te worden of bedoelde overeenkomst niet als van rechtswege ontbonden moet beschouwd worden vanaf het ogenblik dat verweerders door hun aangetekende brief dd. 19 Augustus 1953 hun keuze ter kennis hadden ge-

bracht van aanlegger; dat aanlegger nochtans alle waarde aan deze brief ontzegt, omdat de overeenkomst bepaalt dat de verkopers door deurwaarders-exploot van keuze ter kennis dienen te brengen van aanlegger;

Overwegende dat, indien de kennisgeving der keuze bij aangetekende brief toch als regelmatig zou kunnen beschouwd worden, in aanmerking genomen de bedoelingen der partijen, uitgedrukt in de overeenkomst dd. 29 April 1953, aanlegger zijn verbintenissen niet meer kon uitvoeren, noch de uitvoering der verbintenissen van verweerders kon vorderen, nadat hij kennis gekregen had van de keuze van verweerders en zijn brief van 24 Augustus 1953 inderdaad als te laat verzonden zou moeten beschouwd worden;

Overwegende dat, wat nu betreft de waarde van bedoelde aangetekende brief, wel aangenomen wordt dat artikel 1139 B. W. niet vereist dat in burgerlijke zaken de aanmaning noodzakelijk bij deurwaarders-exploot moet gebeuren; dat een uitdrukkelijke, duidelijke en gebiedende wilsuitdrukking volstaat (De Page, II, blz. 101, n° 80);

Overwegende dat de vorm der aanmaning eerder belang heeft voor het bewijs van het bestaan van de aanmaning en dat, wanneer het bestaan van de aanmaning erkend is door de schuldenaar, een brief algemeen aangenomen wordt als geldige aanmaning;

Overwegende dat de overeenkomst dd. 29 April 1953 echter uitdrukkelijk betekening bij deurwaarders-exploot bepaalt voor het ter kennis brengen aan aanlegger van de door verweerders gedane keuze;

Overwegende dat men zich nochtans dient af te vragen of de clause, die het aanwenden van een deurwaardersexploot bepaalt, dient begrepen te worden in die zin, dat de te verrichten rechtshandeling, kennisgeving aan aanlegger van de door verweerders gedane keuze, niet geldig kan bestaan zonder naleving van de voorgeschreven vorm, namelijk de betekening van een deurwaardersexploot, zodat het hier om een vormvoorschrift zou gaan;

Overwegende dat partijen bij het inlassen dezer clause ook kunnen bedoeld hebben betwisting betreffende het bestaan der kennisgeving te voorkomen;

Overwegende dat in een niet formalistisch recht, zoals het onze, steeds de werkelijke bedoeling der partijen bij de overeenkomst dient te worden nagegaan (Planiol et Ripert, dd. 1952, VI, 1e deel, blz. 481, n° 373);

Overwegende dat in ons tegenwoordig burgerlijk recht de vormvrije overeenkomsten regel en de vormelijke contracten uitzondering zijn, dat weliswaar de partij het bestaan van een rechtshandeling kunnen afhankelijk maken van de naleving van zekere vormen, vereist «ad solemnitatem», zelfs indien deze vormen niet opgelegd zijn door het gemeen recht (De Page, II, blz. 396, n° 454);

Overwegende nochtans, opdat een overeenkomst haar vormvrij karakter zou kunnen verliezen om een vormelijk contract te worden, partijen dit uitdrukkelijk dienen te bedingen; dat het hier inderdaad gaat om een uitzondering, een afwijking van een regel van het gemeen recht;

Overwegende dat, wanneer partijen in een overeenkomst het aanwenden van een bepaalde akte opleggen, moet aangenomen worden dat ze hierdoor het bewijs van het bestaan van de rechtshandeling op het oog hebben en niet het tot stand komen van de rechtshandeling zelf;

Overwegende dat, wanneer zij het ontstaan van een

bepaalde rechtshandeling willen afhankelijk maken van de vervulling van zekere voorwaarden, zij dit uitdrukkelijk moeten te kennen geven (Laurent, d. 15, blz. 506, n° 449);

Overwegende dat ten deze aanlegger niet betwist, dat hij de aangetekende brief dd. 19 Augustus 1953 ontvangen heeft en aldus kennis gekregen heeft van de door verweerders gedane keuze; dat hij trouwens door zijn brief van 24 Augustus 1953 verklaard heeft niet te kunnen instemmen met de brief van verweerders;

Overwegende dat bijgevolg, indien aanlegger alle waarde ontzegt aan de brief dd. 19 Augustus 1953, dit niet is omdat hij geen kennis heeft gekregen van de door verweerders gedane keuze, maar omdat deze keuze hem niet ter kennis gebracht werd in de vorm, zoals dit volgens aanlegger door de overeenkomst wordt opgelegd;

Overwegende dat de overeenkomst dd. 29 April 1953 nochtans niet bepaalt dat, indien de kennisgeving van de keuze aan aanlegger niet geschied is door deurwaardersexploot, zij als niet bestaande zal dienen te worden beschouwd;

Overwegende dat aldus dient aangenomen te worden dat partijen, toen zij in hun overeenkomst het aanwenden van een deurwaardersexploot bedongen, hierdoor slechts het bewijs van de kennisgeving beoogden;

Dat het trouwens geen zin zou hebben aan de bedoelde clause de betekenis te geven, dat het bestaan der kennisgeving zou afhankelijk zijn van de betekening van een deurwaardersexploot; dat men zich inderdaad vruchteloos afvraagt waarom partijen een dergelijk formalisme zouden gewild hebben bij het sluiten van hun overeenkomst; dat aanlegger zelfs geen enkele verklaring geeft, die zijn formalistische stelling zou kunnen rechtvaardigen of het belang ervan zou aantonen;

Overwegende dat bijgevolg dient aangenomen te worden, dat de overeenkomst van 29 April 1953 van rechtswege en zonder aanmaning ontbonden was op het ogenblik dat aanlegger kennis kreeg van de door verweerders gedane keuze; dat vanaf dit ogenblik aanlegger zijn verbintenissen niet meer kon uitvoeren, noch eisen dat verweerders hun verbintenissen zouden uitvoeren, daar de overeenkomst niet meer bestond;

Overwegende dat aanlegger ook nog in de tweede plaats vraagt dat de Rechtbank op grond van artikel 1244 B. W. zou beslissen, dat de overeenkomst niet als nietig mag aangezien worden en aanlegger deze nog mag doen uitvoeren of desnoods een termijn zou toestaan, binnen dewelke de bedoelde overeenkomst nog zou mogen uitgevoerd worden;

Overwegende dat artikel 1244 B. W. aan de Rechtbank toelaat aan een ongelukkig schuldenaar, die te goeder trouw is en tijdelijk niet bij machte zijn verbintenissen uit te voeren, termijn van respijt toe te staan;

Overwegende dat ten deze aanlegger niet vervolgd wordt om een verbintenis na te komen, maar integendeel aanlegger een overeenkomst wenst te zien in stand houden, die ingevolge de bepalingen van het contract van rechtswege ontbonden is;

Overwegende dat bijgevolg artikel 1244 B. W. stellig niet van toepassing is; dat de Rechtbank niet kan beslissen dat een overeenkomst niet zal ontbonden zijn tegen de wil in van partijen, zoals deze wil tot uitdrukking kwam bij het sluiten van de overeenkomst;

Overwegende dat de eis van aanlegger ontvankelijk is, doch niet gegrond;

Om deze redenen :

De Rechtbank, rechtdoende op tegenspraak, na erover beraadslaagd te hebben, alle verdere en strijdige besluiten verwerpende,

Stelt vast dat de verkoopverbintenis van 29 April 1953, betreffende het handelshuis Jezusstraat 15, te Antwerpen, van rechtswege krachtens het uitdrukkelijk ontbindend beding ontbonden is;

Verklaart de eis van aanlegger niet gegrond, wijst aanlegger af van zijn eis met veroordeling tot de kosten; enz.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE DENDERMONDE

Eerste Kamer. — 20 November 1953.

Voorzitter : M. Beeckman.

Rechters : M.M. Van Doorslaer de ten Ryen
en Vanheule

Advocaten: Mrs R. Smetrijns(Gent) en Cammu(Aalst).

Verloving. — Aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad wegens lichtzinnige trouwbelofte. — Schadeloosstelling.

De verbintenis om met elkander te huwen is nietig als indruisende tegen de openbare orde, die de absolute vrijheid van toestemming in het huwelijk vereist. Evenwel kan verbreking van de verloving, gepaard met schuldige handelingen die schade veroorzaken, aanleiding geven tot aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad.

Ter zake wordt de aansprakelijkheid wegens al te later verbreking, nl. vier dagen voor het aangekondigde en volledig voorbereide huwelijk, en zulks bij middel van een brief waarin de verweerder erkent dat de achtergelaten verloofde geen enkele schuld treft, gegrond op de lichtzinnigheid en overhaasting waarmede de verweerder het beloofde huwelijk liet aankondigen en voorbereiden, zonder daartoe zeker en vast besloten te zijn.

Begroting van schadeloosstelling en aanspraak-gerechtigden : ten aanzien van de feiten door het vonnis beslist.

L. en L. t/ D.L.

Overwegende dat eiser, de eerste handelende in eigen naam, zowel in de hoedanigheid van hoofd der gemeenschap, als vergoeding voor materiële schade, betaling vordert ener som van 22.627 fr. welke zij voorhouden verschuldigd te zijn door verweerder hoofdens verbreking zijner verloving met tweede aanlegster;

Overwegende dat verweerder erkent dat tussen hem en tweede eiseres trouwbeloften gewisseld werden, doch aanvoert dat hij deze om gegronde redenen verbroken heeft;

Overwegende dat verweerder bovendien, bij tegeneis, de veroordeling vordert van aanleggers om hem, wegens tergend en roekeloos geding een schadeloosregeling te betalen van 5.000 fr.;

Overwegende dat de verloving theoretisch als een overeenkomst kan doorgaan, doch in ieder geval geen bindende kracht heeft, daar de verbintenis om met elkander te trouwen nietig is als indruisende tegen de openbare orde, die de absolute vrijheid van toestemming in het huwelijk vereist en dit laatste bovendien

buiten de handel stelt (Pr. Rechtsverzameling, v° verlovings, n° 16);

Overwegende dat de gewone regels der verantwoordelijkheid ex delicto van toepassing zijn op de verloofde die zijn woord verloochent, zodat de verbreking van trouwbeloften op vergoeding recht geeft, indien deze gepaard gaat met daden of gedragingen, die het karakter van een fout hebben en tevens schade veroorzaken; (Ber. Brussel, dd. 18.11.39, R.G.A.R., 3137 en nota; Id. 8.7.47, R.G.A.R., 4006; - Brussel, 12.47, R.G.A.R., 4181 en nota; - Kortrijk, 19.1.50, R.W. 1949/1950, col. 137; Leuven, 29.12.50, R.W., 1950-51, col. 1140; - De Page, T. I. n° 570 e volg; Planiol et Ripert, T. II, nr 85);

Overwegende dat door bescheiden bewezen is dat aan de trouwbeloften tussen eiseres en verweerder volledige rechtvaardigheid werd gegeven; dat de datum van het huwelijk bepaald werd op 18 April 1953 en de wettelijke bekendmakingen op de Burgerlijke Stand en de afkondigingen in de kerk plaats grepen; dat trouwbrieven verstuurd werden aan familie en bekenden; dat verder de schikkingen en voorbereidselen voor het bruiloftsfeest plaats grepen;

Overwegende dat verweerder op 14 April 1953, bij middel van een expressebrief, aan eiseres mededeelde dat hij in het voorgenomen huwelijk, vastgesteld op 4 dagen later, niet kon toestemmen bij gemis aan trouwlust en in de overtuiging dat het echtelijk leven voor beiden ongelukkig zou zijn;

Overwegende dat in bedoeld schrijven, correct van vorm, geen enkele grief ten laste van eiseres wordt gelegd; dat verweerder integendeel alle schuld op zich neemt en sluit met de woorden dat zijn ouders de onkosten zullen dragen;

Overwegende dat verweerder thans aanvoert dat de verbreking der trouwbeloften volledig gerechtvaardigd is daar hij eerst kort voor de datum van het huwelijk vernam dat zijn verloofde een zware straf had opgelopen; dat ook een nader onderzoek heeft uitgewezen dat zij, wegens loondiefstal, gepleegd in 1947-48, bij arrest dd. 10 Februari 1949 van het Hof van Beroep te Gent, tot één jaar gevangenisstraf veroordeeld werd;

Overwegende dat eisers antwoorden dat verweerder, tijdens de verlovings, die ruimschoots één jaar duurde, op de hoogte gesteld werd van gemelde veroordeling en deze gans ten onrechte als grond van rechtvaardiging inroept;

Overwegende dat deze veroordeling ten laste van eiseres, in haar werkkring en in haar dorp, onvermijdelijk opspraak heeft gemaakt en aldaar vrij algemeen bekend was; dat het dienvolgens niet aan te nemen is dat verweerder, die uit argwaan over het verleden van zijn toekomstige, herhaald inlichtingen nam, deze misstap niet zou vernemen hebben;

Overwegende dat verweerder erkent dat hij, daags voor de verbreking der huwelijksbeloften, met zijn verloofde een samenkomst had, deze naar huis bracht, doch over de voorgehouden bezwarende inlichting geen woord uitleg heeft gevraagd, dat nochtans zijn besluit om af te breken op dit ogenblik vaststond;

Overwegende dat verweerder, verder en buiten wat hier hoger reeds werd aangehaald, in zijn brief van 14 April 1953 verklaarde dat hij liever alles ervaren wil « dan zo tegen zijn goesting te moeten trouwen », hetgeen op een gemoedstoestand wijst die sinds geruimen tijd bestond; dat hij over het ernstig feit der veroordeling geen enkele toespelling maakte, maar integendeel zijn spijt betuigde over de verbreking, en toef dat eiseres deze behandeling niet verdiende;

Overwegende dat al deze elementen, enerzijds, aantonen dat verweerder thans een verkeerde voorstelling geeft van de feiten, en anderzijds, gewichtige, nauw-

keurige en eensluidende vermoedens scheppen welke toelaten te besluiten dat hij in de loop der verlovings, over het verleden van eiseres ingelicht was;

Overwegende dat verweerder, ten aanzien van de onzekerheid of onstandvastigheid zijner gevoelens en inzichten tegenover zijn verloofde, op lichtzinnige wijze en met overhaasting gehandeld heeft, door met haar een datum voor het huwelijk te bepalen, de formaliteiten van Burgerlijke Stand en Kerk te vervullen, en daarenboven haar familie te laten overgaan tot volledige voorbereiding van het bruiloftsfeest; dat deze gedraging in hoofdte van verweerder foutief is en hij dienvolgens aansprakelijk moet gesteld worden voor de schade die hij daardoor veroorzaakt heeft;

Overwegende dat door hogerbepaalde fout van verweerder, zowel materiële als morele schade berokkend werd;

Overwegende dat eisers gezamenlijk de totale schadevergoeding van 22.627 fr. opvorderen; dat aan elk van beiden slechts vergoeding kan toegekend worden voor de schade die zij persoonlijk of qualitate qua geleden hebben;

Overwegende dat, bij gebrek aan andere inlichtingen, dient aangenomen dat eiser de onkosten van uitzet zijner dochter en deze van het afgelaste bruiloftsfeest gedragen heeft; dat de materiële schade, hierdoor ondergaan, ex aequo et bono, mag vastgesteld worden op 2.500 frank;

Overwegende dat de schade van 200 fr., hoofdens werkverlet van eiser, geen oorzakelijk verband houdt met de fout van verweerder, evenmin als de morele schade der ouders en deze onderdelen der vordering derhalve ongegrond zijn;

Overwegende dat de vordering van 200 fr., voor de broeder van eiseres niet ontvankelijk is, daar deze noch persoonlijk, noch iemand voor hem, qualitate qua, ter zake optreedt;

Overwegende dat eiseres een vergoeding opvoert van 10.000 fr. voor morele schade en van 200 fr., wegens verplegingskosten van ongesteldheid welke volgde op de verbreking van het voorgenomen huwelijk;

Overwegende dat eiseres niet bewijst dat de fout van verweerder rechtstreeks oorzaak is van haar lichte ongesteldheid en deze ook het gevolg kon zijn van een gebrek aan zelfbeheersing;

Overwegende dat de afzegging van het voorgenomen huwelijk, kort voor de gestelde datum, de eiseres voorzeker in eer en faam gekrenkt heeft; dat, rekening houdende met haar ouderdom, de betrekkelijk korte tijd der verlovings en de opspraak die reeds vroeger rond haar naam werd gemaakt, deze morele schade in billijkheid mag geraamd worden op 3.000 frank;

Overwegende dat uit bovenstaande beweegredenen insgelijks volgt dat de tegenvordering van verweerder ongegrond is;

Om deze redenen,

De Rechtbank, alle verdere en tegenstrijdige besluiten verwerpende, veroordeelt verweerder om aan eiser, in eigen naam en qualitate qua te betalen de som van 2.500 frank en aan eiseres de som van 3.000 frank; beide bedragen vermeerderd met de gerechtelijke interesten;

En, oordelende over de tegenvordering, verklaart deze ongegrond en wijst ze af;

Veroordeelt eisende partijen en verweerder, respectievelijk tot de helft der gerechtskosten;

Verklaart onderhavig vonnis uitvoerbaar bij voorraad, niettegenstaande hoger beroep en zonder borgstellen, uitgenomen wat de kosten betreft.

NOOT. — 1. Waar de rechter, tengevolge van een leemte in de wet, ongeschreven recht moet toepassen, zoals in het hier behandelde geschil, zijn die uitspraken de beste waarin de concrete toedracht heel nauwkeurig beschreven wordt, en de aan te wenden norm zo bondig mogelijk aangeduid wordt. De Belgische rechter immers staat, ingeval van leemte, in de toestand van zijn Engelse collega aan wie voorgehouden werd dat hij slechts het hem voorgelegde geschil moet oplossen en niet de toekomstige mogelijke geschillen (vgl. Clerck and Lindsell, *Law of Torts*, tiende uitg. (1947), blz. 350). Het is de taak van de rechtswetenschap om de regels te systematiseren die uit de concrete oplossing geïnduceerd kunnen worden.

Indien de aangewende norm niet zodanig moet zijn dat hij toekomstige geschillen oplost, dan mag hij evenwel geen hinderpaal vormen voor deze latere gevallen, door het formuleren van een, voor het geschil niet noodzakelijke beperking.

2. In het besproken vonnis kunnen in dit opzicht twee gedeelten onderscheiden worden.

Vooreerst de concrete feiten waarop de beslissing trouw afgestemd is en waardoor zij volkomen gerechtvaardigd wordt.

Na vastgesteld te hebben dat de verlovings één jaar duurde, het huwelijk voorbereid en aangekondigd was, de verbreking vier dagen te voren geschiedde zonder één enkele reden, terwijl een vroegere veroordeling door de achtergelaten verloofde hem lang bekend was, en dus niet als reden kan ingeroepen worden, erkent de rechtbank de lichtzinnigheid van de verweerder in de bepaling van de datum van het huwelijk, dat hij volledig liet voorbereiden, terwijl hij omtrent zijn eigen gevoelens niet eens zeker was.

M.a.w. de rechtbank erkent hier de aansprakelijkheidsgrond, niet in de verbreking, maar in de lichtzinnigheid van de trouwbelofte zelf.

Aldus behoort deze uitspraak tot de reeks van de beste Belgische vonnissen waaruit als regel mocht geïnduceerd worden: « De verloving zelf kan onrechtmatig zijn, hetzij als formele trouwbelofte, hetzij als gedraging die ten onrechte een redelijke hoop op huwelijk deed ontstaan, wetend dat men dit niet zal aangaan, of zonder daartoe ernstig beslist te zijn » (A.P.R., Tw. *Verloving*, n° 32).

3. Toch stelde de rechtbank als norm voorop dat de verloving als overeenkomst *nietig* is, als indruisende tegen de openbare orde, en zij sloot hierdoor uitdrukkelijk aan bij de zogenaamde klassieke stelling (zie A.P.R., Tw. *Verloving*, nr 16).

Dit motief blijkt vooreerst overbodig te zijn daar het niet tot grondslag van het beschikkend gedeelte van het vonnis nodig was, en daar het daartoe ook niet tot grondslag kan dienen.

De verloving is integendeel als *familierechtelijke overeenkomst*, een geoorloofde overeenkomst, evenwel zonder verbintenisscheppende kracht (zie A.P.R., Tw. *Verloving*, n° 30). Het komt voor dat, ondanks het uitgedrukte motief, de rechtbank deze als dusdanig behandelde.

De *ratio dicendi* van het vonnis blijkt inderdaad in de sub 2 vermelde beschouwingen gelegen te zijn.

J.R.

Aan te tekenen : A.P.R., Tw. *Verloving*, n°s 16, 30, 32, 41, 05 en 54 en volg.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE KORTRIJK

1e Kamer. — 26 Juni 1952.

Voorzitter : M. De Necker.
Rechters : M. Kerkhove en Dhanens.
Advocaten : Mrs Laloux, Mayens,
Calewaert, A. De Gryse.

Onrechtmatige daad. — Schadevergoeding en wettelijke munteenheid. — Bepaling van het invaliditeitspercentage van het slachtoffer. — Aanleiding tot vergoeding geeft niet de arbeidsonbekwaamheid, doch het gemis aan inkomsten ten gevolge van die arbeidsonbekwaamheid. — Toepassing van de tabellen van Dillaerts.

De Rechter moet gebruik maken van de wettelijke munteenheid, zoals die is vastgesteld op het ogenblik van de uitspraak, onder voorbehoud van de toepassing van de wet van 29 April 1935. Sinds het voorlopig regime, ingevoerd door het Wetsbesluit van 1 Mei 1944, is de waarde van de frank niet meer bepaald in verhouding tot de goud-pariteit, doch tot die van vreemde munten; hierdoor is een nieuwe waardering geschied, geheel verschillend van de in het K.B. van 31 Maart 1936 vastgestelde en waarmede de Rechter rekening mag houden.

De « Officiële Belgische Schaal tot vaststelling van de graad van invaliditeit » moet als schattingsbasis dienen voor de door de Gerechtelijke Geneeskundige Dienst verrichte expertises; de vermelde cijfers vloeien voort uit de statistische gegevens, rekening houdend met de door talrijke experts opgedane ervaringen. Zij werden opgesteld door Commissies na uiterst zorgvuldig onderzoek van de Belgische en buitenlandse schalen.

Hiermede rekening houdend, betekent de toegepaste schaal niet enkel hetgeen kan gebeuren, maar hetgeen meestal en normaal hieruit volgt. Op hem, die het aldus geschapen vermoeden betwist, rust de last van het tegenbewijs.

Niet de arbeidsonbekwaamheid als zodanig geeft aanleiding tot vergoeding, doch het gemis aan inkomsten ten gevolge van die arbeidsonbekwaamheid. Het slachtoffer moet het bedrag van dat verlies bewijzen.

Toepassing van de tabellen van Dillaerts.

De Paemelaere t/ Callens en Van de Velde.

Overwegende dat de vordering strekt tot hoofdelijke veroordeling van al de verweerders tot betaling aan eiser van 179.225,30 fr. als vergoeding van de ten gevolge van het ongeval geleden schade, waarvoor verweerders verantwoordelijk worden gehouden tot één derde;

Dat eiser in zijn besluiten van 2 Maart 1952 verklaart de eis te verminderen tot 100.584,50 fr., vermeerderd met de vergeldende interesten sedert het ongeval en de gerechtelijke interesten sinds de dagvaarding van 3 Februari 1943;

Overwegende dat bij vonnis dezer Rechtbank van 4 Maart 1948 het getuigenverhoor, gehouden de 22 Juni 1948, bevolen werd, gevolgd op 13 Januari 1949 door vonnis, waarbij verweerders verantwoordelijk verklaard werden voor de ganse door eiser geleden schade en een deskundige belast werd met de vaststelling van de graad van de werkonbekwaamheid;

Overwegende dat hiertegen op 21 April 1949 door

verweerders hoger beroep werd ingesteld en bij arrest van 15 Januari 1951 het vonnis hervormd werd en de twee derden van de verantwoordelijkheid ten laste gelegd van eiser zelf en één derde ten laste van verweerders;

Overwegende dat Dr Vermeulen in zijn verslag van 21 Juni 1951 besloot tot het bestaan van een totale tijdelijke onbekwaamheid van 29 December 1938 tot 15 Maart 1939 en een gedeeltelijke bestendige onbekwaamheid van 20 % vanaf laatstgenoemde datum;

Overwegende dat de door eiser voorgeschoten kosten, zoals hierna vermeld, niet betwist worden :

Kosten kliniek	2.192,50
Ereloon dokter	150,—
Reiniging regenjas	145,30

2.537,60 fr.

Overwegende dat eiser wegens de volledige werk-onbekwaamheid van 29 December 1938 tot 15 Maart 1939 beweert een loonverlies van 75 dagen tegen 32,15 fr. = 2.411,25 fr. te hebben geleden;

Dat hij voorhoudt dat, rekening houdend met de wettelijke munteenheid, zoals deze vastgesteld is op het ogenblik van de uitspraak, het destijds geleden verlies van 2.411,25 fr. moet vermenigvuldigd worden met 4, zijnde aldus : 9.645,— fr.;

Overwegende dat opgeworpen wordt, dat het aantal werkdagen slechts 63 in plaats van 75 bedroeg, hetgeen tegen 32,15 fr. per dag 2.025, 45 fr. aan loonverlies betekent;

Dat er geen reden voorhanden is om het cijfer door vier te vermenigvuldigen, daar het verlies vergoed zou worden door de vergeldende (niet de rechterlijke) instreken sedert de dagvaarding van 3 Februari 1943;

Overwegende dat er inderdaad slechts rekening mag worden gehouden met het aantal betaalde werkdagen en niet met de Zon- en feestdagen;

Dat eiser dan ook niet ernstig het verbeterde aantal van 63, door verweerders vooropgezet, blijkt te betwisten, zodat enkel dit laatste getal mag in aanmerking worden genomen, alsmede het hieruit voortvloeiende loonverlies van 2.025,45 fr.;

Overwegende dat de Rechter daarenboven gebruik moet maken van de wettelijke munteenheid, zoals deze vastgesteld was op het ogenblik van de uitspraak (Verbr. 24-11-1949; J.T. 1950-55; Arr. Luik 5-1-1933; Pas. 19932-2-144) onder voorbehoud van de toepassing van de wet van 29 April 1935;

Overwegende immers dat de waarde van de frank sinds het voorlopig regime, ingeleid door het Wetsbesluit van 1 Mei 1944, niet meer bepaald is in verhouding tot de goud-pariteit, maar wel tot die van vreemde munten; dat hierdoor een nieuwe waardering werd geschapen, geheel verschillend van in het K.B. van 31 Maart 1936 vastgelegde en waarmede de Rechter rekening mag houden;

Overwegende dat de stelling van eiser in dit opzicht dus gegrond is; dat uit dien hoofde $2.025 \times 4 = 8.100$,— frank mag worden aanvaard;

Betreft de gedeeltelijke bestendige werkonbekwaamheid :

Overwegende dat eiser hiervoor 53.643,— fr. vordert op grond van de volgende elementen : bedrag 20 %; vermoedelijke levensduur : 35 jaar (volgens de tafels van Pereire); Coëfficiënt 20.00066; kapitalisatiebasis : 3,5 %; basisloon : $32,15 \times 6 \times 52 = 13.308$,— fr. per jaar; dat hij aldus berekent : $13.308 \times 20.00066 \times 20 \% = 53.643$,— fr. $\times 4 = 214.572$,— fr.;

Overwegende dat verweerders dit betwisten en beweren dat de 20 %, door de deskundige toegekend, alleen een « theoretische » werkonbekwaamheid zijn volgens de officiële schaal, maar geenszins aan de

werkelijkheid beantwoorden; dat eiser practisch geen nadelige invloed ten gevolge van het ongeval heeft ondergaan;

Overwegende dat de deskundige in zijn verslag aantijpt dat eiser, nadat de milt werd weggenomen door heelkundig ingrijpen sinds 15 Maart 1939 het werk niet meer heeft verlaten en geen bijzondere ongemakken meer heeft gehad, geen symptomen van bloedarmoede vertoont, zodat alles zich beperkt tot de wegneming van de milt en een lichte eventratie van 6 cm., waarvoor hij een band moet dragen; dat deze twee gevolgen thans onveranderlijk vaststaan als blijvend en volgens de officiële schaal 20 % invaliditeit bedragen;

Overwegende dat hieruit volgt dat wel degelijk blijvende letselen bestaan, zoals beschreven in het verslag;

Overwegende dat verweerders de waarde van de « Officiële Belgische Schaal tot vaststelling van de graad van invaliditeit » beperken tot de « mogelijkheden », maar niet tot de noodzakelijke gevolgen;

Dat het « Voorwoord » aanduidt dat de Schaal als schattingsbasis moet dienen voor de door de tussenkomst van de Gerechtelijke Geneeskundige Dienst gedane expertises en dat de opgegeven cijfers voortvloeien uit de statistische gegevens, rekening houdend met de door talrijke experten verworven ervaring; dat zij opgesteld werd na uiterst zorgvuldig onderzoek van de Belgische en buitenlandse schalen door Commissies, waarvan de leden een niet te betwijfelen bekendheid hebben verworven in zake geneeskundige expertise »;

Overwegende dat, hiermede rekening houdend, de toegepast schaal niet enkel betekent hetgeen kan gebeuren, maar hetgeen *meestal* en *normaal* hieruit volgt; dat op verweerders de last rust het aldus geschapen vermoeden door tegenbewijs omver te werpen ten deze;

Overwegende dat de Schaal (bl. 140 Hfst. XII) onder art. 450 voorziet dat in geval van splenectomie naar gelang van de gevolgen (anaemie, onvoldoende aanpassing van de krachtsinspanning) 10 à 30 % invaliditeit veroorzaakt wordt;

Dat de deskundige door deze op 20 % te bepalen wellicht gehandeld heeft overeenkomstig de voorgeschreven gedragslijn bij het toepassen van deze schaal, waarbij het aan de scherpzinnigheid van de expert overgelaten is « om, tussen de minima en maxima de graad te vinden, die op rechtvaardige wijze de invaliditeit vergoedt » (zie tekst voorwoord, bl. 4);

Overwegende dat het meest gevreesde gevolg van dergelijke miltverwijdering, de bloedarmoede, niet aanwezig is; dat de deskundige dus de onvoldoende aanpassing van de krachtsinspanning voor het toekennen van de 20 % in aanmerking heeft genomen;

Overwegende echter dat het niet de werkonbekwaamheid als dusdanig is, die aanleiding geeft tot vergoeding, maar wel het gemis aan inkomsten ten gevolge van die werkonbekwaamheid; dat eiser het bedrag van zulk verlies moet bewijzen;

Overwegende dat verweerders integendeel beweren, dat die 20 % werkonbekwaamheid geen de minste invloed hebben gehad op de inkomsten van het slachtoffer, maar eiser sedert het ongeval onophoudend heeft gewerkt, zodat hij zelfs van fabriekwerker het tot boekhouder heeft gebracht; dat zij eiser aanmanen om de aanslagbiljetten zijner belastingen voor te brengen;

Overwegende dat eiser aanslagbiljetten voorlegt over de dienstjaren 1945-48-49-50; dat deze echter ofwel op de inkomsten van zijn echtgenote alleen, ofwel op die van hem en van zijn echtgenote slaan, ofwel op de inkomsten van eiser alleen : 1949 : 74.392 fr.; 1950 : 68.444 fr.;

Overwegende dat eiser eveneens de loonfiches overlegt van hem en van zijn echtgenote; dat hij aldus in 1945 : 20.500 fr., in 1946 : 30.000 fr., in 1947 : 33.764 fr.; in 1948 : 39.535 fr. en in 1950 : 39.150 fr. bij zijn werkgever verdiend zou hebben, terwijl zijn echtgenote over dezelfde tijdstippen onderscheidelijk 25.447 fr., 32.626 fr., 42.046 fr., 53, 454 fr. en 55.612 fr. verdiende;

Overwegende dat eiser daarenboven aanvoert en bewijst in Juni 1949 een handel te hebben overgenomen, welke hij einde van hetzelfde jaar (1 December 1949) tegen 50.000 frank overliet;

Overwegende dat zowel uit zijn in vergelijking met zijn echtgenote lager loon als uit het zoeken om zich door het drijven van een winkel inkomsten te verschaffen mag afgeleid worden dat de ondergane werkonbekwaamheid van 20 % een werkelijk verlies aan inkomsten voor het slachtoffer uitmaakt;

Dat er geen gegevens tenzij de minderwaardige prestaties van het slachtoffer, voorhanden zijn, om uit te leggen dat eiser minder verdient dan zijn echtgenote, alhoewel beiden als bedienenden werkzaam zijn;

Overwegende dat, voor wat de berekeningen betreft en de kapitalisatie, deze mogen gedaan worden op grond van de statistische gegevens en volgens de tabellen van Dillaerts, die het meest recent en het best aangepast blijken te zijn aan de levensduur van de Belgische bevolking (J. Ronse in Rk. Weekbl. 1950-51, kol. 1337 en volg.; Arr. Gent 24 April 1952 in zake O.M. Hubert en Hermans t/ Verhulst);

Overwegende dat eiser, geboren de 3 Maart 1917, op het ogenblik van het ongeval 22 jaar oud was, zodat hij vermoedelijk volgens de levensduurtabel 1946-49 nog 46,28 jaren te leven had; dat, gezien zijn thans aangenomen beroep, dit beantwoordt aan de levensduur, gedurende welke hij tegen loon kan werken;

Dat noch de kapitalisatie-intrest noch de basiswedde van 192,90 fr. per week, zijnde 10.030,80 fr. per jaar, betwist worden; dat het verlies dus bedraagt : $10.030,80 \times 22.7009 \times 20 \times 4 = 182.166,55$ fr.;

Betreft de zedelijke schade :

Overwegende dat eiser uit dien hoofde 75.000,— fr. vordert;

Overwegende dat verweerders het beginsel zelf van het recht uit dien hoofde niet betwisten, maar beweren dat het gevorderde bedrag ver overdreven is;

Overwegende dat eiser een tamelijk gewichtige heelkundige bewerking heeft moeten doorstaan en reeds van 22-jarige leeftijd af invalied is; dat ook, rekening houdend met de omstandigheden van het ongeval en zijn nasleep, ex aequo et bono 25.000,— fr. mag toegerekend worden;

Om deze redenen,

De Rechtbank, recht doende op tegenspraak tegenover eerste, tweede, zevende en achtste verweerders, en bij verstek bij gebreke te besluiten tegenover derde, vierde, vijfde en zesde verweerders; alle verdere, andere of strijdige besluiten verwerpend :

Veroordeelt verweerders hoofdelijk aan eiser te betalen : $3.537,60 + 8.100 + 182.166,55 + 25.000 = 217.804 : 3 = 72.601,40$ fr., te vermeerderen met de vergeldende intresten over 2537,60 fr. en 8100 frank vanaf de dag van het ongeval, en de rechterlijke intresten vanaf de dagvaarding over 72.601,40 frank;

Geeft akte aan verweerders van hun verklaring, dat zij voorlopig reeds 5000 frank betaald hebben, dewelke dus in mindering dienen te worden gebracht;

Veroordeelt verweerders tot de kosten;

Stelt vast de toepassing van de artt. 2, 34, 37 en 41 van de taalwet van 15 Juni 1935.

CORRECTIONELE RECHTBANK TE HASSELT

3 Februari 1953.

Voorzitter : M. Kranzen.

Rechters : M.M. Leën en Ghysen.

Advocaten : Mrs Koninckx en Willems.

1. Strafvordering. — Onjuiste telastlegging. — Wijziging van de wettelijke omschrijving door de Rechtbank. — Zelfs voor het eerst in hoger beroep.
2. Onrechtmatige daad. — Bewijslast bij inroeping door de vader van artikel 1384, laatste lid, B. W.

1. *In geval van onjuistheid van de telastlegging moet de Rechtbank de juiste wettelijke omschrijving van het gepleegde feit geven. De wijziging van de omschrijving kan zelfs voor het eerst in hoger beroep geschieden, mits het gaat om hetzelfde materiële feit en de rechten van de verdediging worden geëerbiedigd doordat de verdachte vóór sluiting der debatten in kennis wordt gesteld van de wijziging in de omschrijving.*

2. *De vader, die beweert dat hij de daad van zijn minderjarig kind, waarvoor hij in beginsel aansprakelijk is, niet heeft kunnen beletten, moet zulks bewijzen (artikel 1384 B.W.).*

O.M. t/ Verdingh en Nelissen.

Overwegende dat de beroepen regelmatig zijn naar de vorm en tijdig zijn ingesteld, aangezien de 8e December 1952 een Maandag was;

Overwegende dat verdachte terecht doet opmerken dat de elektrische paal, tegen dewelke hij ingevolge slippen of ingevolge een andere oorzaak is gereden, geen hindernis is in de zin van artikel 42 van het Algemeen Verkeersreglement, daar hij niet op de weg, maar naast de weg stond;

dat verdachte zich dus niet schuldig maakte aan het feit, zoals het in de telastlegging is omschreven;

Overwegende dat de Rechtbanken echter gehouden zijn aan het gepleegde feit de juiste wettelijke omschrijving te geven; dat de wijziging van omschrijving zelfs voor de eerste maal in hoger beroep kan geschieden, mits het betreft hetzelfde feit en de rechten van de verdediging worden geëerbiedigd, door de verdachte vóór sluiting der debatten te verwittigen van de wijziging in de omschrijving; (Cass. 4-2-1935, Pas. 1935, I, 14);

Overwegende dat door het ter zitting gedane onderzoek voldoende bewezen is, dat indien op voormelde plaats en tijdstip hij tegen een paal is terecht gekomen, zulks niet anders is uit te leggen dan door de onbezonnen wijze van rijden van de jeugdige verdachte, die hierdoor de andere weggebruikers in gevaar bracht;

dat deze zich aldus schuldig maakte aan het feit, dat hij een voertuig heeft bestuurd met een snelheid of op een wijze, die gevaarlijk is voor het publiek en hinderlijk voor het verkeer (art. 41 van het Algemeen Verkeersreglement);

Overwegende dat de Rechtbank deze wijziging van omschrijving regelmatig ter kennis heeft gebracht van verdachte, die de gelegenheid had er zich op te verdedigen, doch ten onrechte, zoals hoger gezegd, meende zich in hoger beroep niet op een gewijzigde telastlegging te moeten verdedigen;

Overwegende dat de door de eerste rechter opgelegde straf eveneens toepasselijk is op het in zijn omschrijving gewijzigde feit en in evenredigheid met de gewichtigheid van dit feit;

Overwegende dat de eerste rechter een billijke raming deed van de door de burgerlijke partij geleden schade; Overwegende dat gedaagden niet het bewijs leveren, dat verdachte toelating zou hebben gehad van de eigenaar om het verongelukte voertuig te gebruiken; dat het tegendeel blijkt uit het ter zitting gedane onderzoek;

Overwegende dat tweede gedaagde ontkent burgerlijk verantwoordelijk te zijn voor verdachte, zijn minderjarige zoon, omdat hij, naar hij beweert, het feit niet heeft kunnen beletten;

Overwegende dat hij zulks moet bewijzen naar luid van art. 1384 Burgerlijk Wetboek; dat zelfs, indien men de stelling zou aanvaarden dat het normaal is dat een vader aan zijn 20-jarige zoon een zekere vrijheid laat en hem niet overal volgt en bijgevolg de tegenpartij zou moeten bewijzen dat de vader nalatig is geweest in het vervullen van zijn plichten van opvoeder en bewaker, dan nog de omstandigheden — herbergbezoek gepaard aan het wegnemen van een auto onder voorwendsel een vriend naar huis te brengen, maar in werkelijkheid om in een andere stad opnieuw een herberg te gaan bezoeken — een gebrek aan opvoeding en bewaking bewijzen;

dat tweede gedaagde aldus terecht burgerlijk verantwoordelijk werd verklaard voor zijn minderjarige bij hem inwonende zoon en verdere onderzoeksmaatregelen op dit punt verbodig zijn;

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE BRUSSEL

7e Kamer. — 20 Januari 1954.

Alleenrechtsprekend rechter : M. Van Hoorick.

Referendaris : M. Van Gucht.

Advocaten : Mrs Baptist en Colpaert.

Koop en verkoop. — Ontbinding wegens wanprestatie van de verkoper.

Koop van haarkapperstoestellen. — Belofte van de verkoper de echtgenote van de koper volledig te zullen opleiden tot kapster. Niet-nakoming van die verbintenis door de verkoper. Ontbinding van de koopovereenkomst op grond van de wanprestatie van de verkoper.

S.V. Cibel en Paramount Belge t/ Esseldeurs.

Gezien het op tegenspraak gewezen vonnis dd. 7-1-1953, waarbij vooraleer over eis en wedereis te oordelen, wedereiser gemachtigd werd zekere feiten te bewijzen, nader in dit vonnis, vermeld;

Overwegende dat de hoofdeis strekt om betaling te bekomen van een som van 46.039 fr. voor levering van haarkappersapparaten;

Dat bij vonnis van 7 Januari 1953 de uitspraak over deze hoofdeis opgeschort werd, daar de eis in reconventie strekt tot de ontbinding van de overeenkomst zelf ten laste van de oorspronkelijke eiser en het bevolen getuigenverhoor het bewijs moest leveren van de feiten, waarop deze eis in reconventie steunt;

Gezien het voor echt verklaard uittreksel van de minuten van het rechtstreeks getuigenverhoor;

Overwegende dat blijkt uit dit verhoor dat de vertegenwoordigers van oorspronkelijke eiseres ge-

machtigd waren aan de kopers van coiffeurs-apparaten te beloven, dat diegenen die een tamelijk grote installatie kochten kosteloos tot kapper zouden worden opgeleid; dat de vrouw van eiser in reconventie in deze voorwaarde verkeerde (getuige Monseur); dat dezelfde getuige niet ernstig betwist aan de vrouw Esseldeurs gezegd te hebben, dat de cursussen die zij zou ontvangen een waarde van 6.000 fr. hadden voor hen, die geen kopers waren; dat dienvolgens wedereiser terecht beweert dat hem beloofd werd dat een volledige opleiding zou gegeven worden aan zijn vrouw, indien hij de bedoelde apparaten kocht; dat zijn vrouw zich verscheidene malen te vergeefs aanmeldde om lessen te krijgen; dat zij in het geheel drie of vier lessen ontving (getuige Offermans), dat een van die lessen gegeven werd door Monseur, die zich zelf onbevoegd verklaart en als zodanig door een andere getuige wordt beschouwd; dat getuigen bevestigen dat de lessen zeer onregelmatig gegeven werden daar de leraren regelmatig te laat kwamen of geheel afwezig bleven, namelijk wanneer zij hun morgen in een drankgelegenheden hadden doorgebracht;

Dat niet betwist wordt dat Mevrouw Esseldeurs nooit als coiffeuse had gewerkt en totaal onkundig was in dit vak; dat zij aldus talrijke lessen nodig had om stelselmatig te worden opgeleid; dat getuige Monseur tegenstrijdige verklaringen aflegt, wanneer hij enerzijds beweert dat de lessen enkel 's Maandags zouden gegeven worden wegens het groot aantal leerlingen en anderzijds moet bekennen dat Mevrouw Esseldeurs de enige leerling was;

Dat dienvolgens voldoende blijkt enerzijds dat de lessen niet met de nodige ernst gegeven of konden gegeven worden en anderzijds dat de vrouw van wedereiser noodzakelijk een volledige opleiding moest ontvangen en Esseldeurs nooit de bedoelde apparaten zou besteld hebben, indien deze opleiding hem niet stellig beloofd was;

Dat blijkt uit de briefwisseling, dat de ziekte van zijn kind niet door Esseldeurs als uitvlucht gezocht werd om zich aan zijn verbintenissen te onttrekken, doch eerst in een gesprek en terloops werd aangehaald en later in een brief aan die omstandigheid herinnerd;

Dat dienvolgens vaststaat dat oorspronkelijke eiser zijn verbintenissen niet is nagekomen;

Dat de wedereis strekt tot de ontbinding van de overeenkomst en zodoende gegrond is;

Om deze redenen :

De Rechtbank, alle andere besluiten afwijzend,

Zegt de oorspronkelijke eis ongegrond, wijst eiseres er van af; zegt de wedereis gegrond, verklaart de overeenkomst tussen partijen ontbonden ten laste van verweerster op wedereis;

Veroordeelt oorspronkelijke eiseres tot al de kosten; Verklaart dit vonnis uitvoerbaar bij voorraad niet-teenstaande hoger beroep en zonder borgstelling.

Vlaamse Juristen,

Abonneert U op het

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE KORTRIJK

9 Mei 1953.

Voorzitter : M. van Lerberghe.

Referendaris : M. Vandekerckhove.

Advocaten : Mrs Gits en Vantomme, loco G.
Van Hecke (Brussel).

Octrooirecht. — Belgisch octrooi. — Licentie voor Nederland verleend. — Bevoegdheid van de Rechtbank van Koophandel om kennis te nemen van een naar aanleiding daarvan gerezen geschil. — Rechtskarakter van de licentie. — Dwaling ten aanzien van het recht als grond voor de vernietigbaarheid van een overeenkomst. — Toepasselijkheid van het Belgische recht op de in het geding zijnde overeenkomst. — Toepasselijkheid van het Nederlands deviezenbesluit in België? — Gevolgen van de weigering van het octrooi in Nederland.

De Rechtbank van Koophandel is bevoegd kennis te nemen van een vordering, die haar grondslag vindt niet in een octrooirecht maar in een overeenkomst tussen handelaren tot het aangaan waarvan het octrooirecht aanleiding heeft gegeven.

Daar niet het octrooirecht van de uitvinder in het geding is doch een overeenkomst tot exploitatievergunning (licentie), is de Rechtbank van Koophandel bevoegd, omdat de door de vergunningverkrigters aangegane verbintenissen van handelsrechtelijke aard zijn.

De exploitatievergunning (licentie) is een onbepaald contract, dat op huur gelijk, geen zakelijke rechten schept maar persoonlijke verbintenissen van de verlener, bestaande in het geven van het recht om de uitvinding toe te passen en van aanwijzingen om aan de vergunninghouder gedurende een bepaalde tijd en in een bepaalde plaats de exploitatie van de uitvinding als monopolie mogelijk te maken en verder in het verschaffen van het rustig genot en dienvolgens in het vrijwaren tegen elke genotstoornis, ook door derden.

Dwaling in het recht mag niet lichtvaardig als grond voor vernietigbaarheid van een overeenkomst worden aanvaard; dergelijke dwaling moet verschoonbaar en onoverkomelijk zijn.

Wanneer een overeenkomst getekend is in België, daarbij bedongen is, dat eventuele geschillen aan het oordeel van de Belgische rechters zullen worden onderworpen en de betaling in Belgische frank zal geschieden, terwijl de onderhandelingen blijkbaar in België hebben plaats gehad, moet aangenomen worden, dat partijen hebben gewild, dat de tussen hen daardoor ontstane rechtsbetrekkingen door de Belgische wet zouden worden beheerst.

Een deviezenregeling (in casu het Nederlands deviezenbesluit van 10 October 1945), getroffen met het oog op een evenwichtige betalingsbalans, die het aangaan van een verbintenis in vreemde munt afhankelijk stelt van een vooraf door de administratie verleende vergunning, wordt in beginsel door buitenlandse rechters als niet toepasselijk beschouwd op grond dat een dergelijke wet een politieke wet is met bloot plaatselijke werking en zonder kracht in het buitenland, dan wel indruist tegen de openbare orde van het land van de betrokken rechter.

Een erkenning van dergelijke wet door de Staat

van deze rechter (zoals ten deze b.v. zou geschied zijn door de Belgische bekrachtiging van de akkoorden van Bretton Woods) brengt echter een afwijking van voormelde algemene regel mede, zodat, aangezien monetaire wetten van openbare orde zijn, aan overeenkomsten, die een overtreding van deze wetten opleveren, elke rechtsgeldigheid moet worden ontzegd. Om nader in het vonnis uiteengezette redenen kan de rechtbank echter niet de nietigheid van rechtswege aanvaarden van de in geschil zijnde overeenkomst, die is aangegaan in strijd met artikel 30 van voornoemd Nederlands deviezenbesluit van 10 October 1945.

Wanneer de Belgische octrooihouder er niet in geslaagd is het octrooi in Nederland te verkrijgen, kan hij het rustig genot van zijn uitvinding niet waarborgen aan degene, wie hij licentie voor Nederland heeft verleend. Wanneer deze laatste echter gedurende een zekere tijd ongeveer het uitsluitend genot van de uitvinding heeft gehad, is hij uit dien hoofde de tegensprestatie aan de Belgische octrooihouder verschuldigd.

P.V.B.A. Emek en Muylaert t/ Bossers en Mouthaan en cs.

Gezien de dagvaarding van 6 October 1952, waarbij eisers van verweerster, de vennootschap onder firma, en de beide verweerders in persoon de hoofdelijke betaling vorderen van 90.000 fr. met de gerechtelijke rente, alsmede de ontbinding te hunnen nadele van de overeenkomst van 10 Mei 1951 en de hoofdelijke betaling als schadevergoeding van 300.000 fr. met de gerechtelijke rente, alsmede de kosten van het geding, ten aanzien van ieder, wat de bevoegdheid en de vatbaarheid van hoger beroep betreft, geschat op meer dan 25.000 fr.

Bevoegdheid.

Overwegende dat de Rechtbank bevoegd is, omdat de vordering haar grondslag vindt niet in een octrooirecht, (R.P.D.B. V° Brevet d'invention n° 340), maar in een overeenkomst tussen handelaars, waartoe het octrooirecht aanleiding geeft;

dat hier sprake is van een exploitatievergunning (licentie) (Fredericq T. III, p. 78, note 2 en R.P.D.B. eod. verbo n° 287);

dat hier de eigendomsrechten van de uitvinder niet in het geding zijn, wel de vergunning bij overeenkomst, zodat de Rechtbank bevoegd is, omdat de door verweerders aangegane verbintenissen van handelsrechtelijke aard zijn (R.P.D.B. V° Brevet d'invention n° 315 en 342 en Hrb. Brussel, 2 December 1909, J.C.B. 1910, 49 met noot; Hof Luik, 23 Juni 1920, Pas. 1921, II, 4 met noot);

Overwegende dat het geschil ten gronde omtrent het al dan niet bestaan van het octrooi in Nederland om van het niet-bestaan tot de afwezigheid van voorwerp der overeenkomst te concluderen in niets enige betwisting nopens de uitsluitende eigendomsrechten van eisers inhoudt;

Ten gronde.

Overwegende dat eerste eiseres door de litigieuze overeenkomst van 10 Mei 1951 aan verweerster het uitsluitend recht heeft verleend om in Nederland een uitvinding en werkwijze voor vervaardiging van kurkzool, zoals in het octrooi n° 501155 beschreven, toe te

passen tegen betaling om de 2 maanden vanaf het contract van 3 fr. per paar zolen, door verweerster gemaakt;

Overwegende dat dit Belgisch octrooi aan zijn houder met uitsluiting van anderen rechten in België verleent, maar geen rechtsgevolgen buiten het Belgisch grondgebied (b.v. in Nederland) medebrengt, tenzij het recht van voorrang gedurende een jaar, waaruit verweerster afleidt dat het contract geen voorwerp heeft, vermits de toegezegde « exclusiviteit voor de uitbating in Nederland » niet bestaat;

Overwegende dat elke overeenkomst veeleer moet opgevat worden in de betekenis, waarin zij enig gevolg kan hebben (artikel 1157 B.W.), daar partijen klaarblijkelijk iets positiefs hebben gewild; dat eiseres ten deze rechthebbende was op een uitvinding en verweerster deze wilde kennen en exploiteren in Nederland en daartoe eiseres verzocht uitsluitend aan haar kennis en exploitatie toe te vertrouwen;

Overwegende dat de vermelding, dat eerste eiseres een octrooiaanvraag in Nederland heeft ingediend op 9 April 1951 onder n° 160.378, wijst in de richting van het feit, dat verweerster het niet-bestaan van het octrooi in Nederland kende, inzicht had in het karakter der toewijzing en zich desniettemin jegens eiseres verbond tot concrete dingen, bijaldien zij maar onmiddellijk van eiseres het uitsluitend exploitatierecht in Nederland verkreeg; dat de exclusiviteit « inter partes » in feite en in rechte gedurende een zekere termijn onbetwifelbaar voorhanden was en verweerster zich misrekend heeft door de lange duur van de overeenkomst te verlenen, een grond tot laesie voor verweerster, welke echter geen aanleiding tot ontbinding van de overeenkomst kan geven;

Overwegende dat het voorwerp dienvolgens bestaat in het onmiddellijk en uitsluitend exploitatierecht in Nederland van de uitvinding van eiseres, waarbij de mogelijkheid, dat concurrenten naderhand ook deze uitvinding na kennisneming en inzage ervan zouden toepassen, slechts een onzeker en toekomstig gebeuren was, waartegen eiseres verweerders op tijd en stond moest vrijwaren;

Overwegende dat de exploitatievergunning een onbepaald contract is, op een huur gelijk, geen zakelijke rechten schept maar de persoonlijke verbintenis om te doen ten laste van de verleenster (R.P.D.B. V° Brevet d'invention n° 288; Vandeputte, Nijverheidsrecht nr 22; Hof Brussel, 24 Dec. 1887, Pas. 1888, II, 220; Hrb. Gent, 29 Jan. 1901, Pas. 1901, III, 154), bestaande in het geven van het recht en van aanwijzingen, opdat verweerders gedurende een bepaalde tijd en in een bepaalde plaats de uitvinding als monopoliehouders zouden kunnen toepassen en verder bestaande in het verschaffen van het rustig genot en dienvolgens in het vrijwaren van verweerders tegen elke genotsstoornis, ook door derden.

III. Dwaling in rechte.

Overwegende dat partijen niet in rechte hebben gedwaald, vermits zij in de overeenkomst spreken van de octrooi-aanvraag in Nederland en zij blijkbaar hebben verwacht, dat daar het octrooi vlug zou worden verleend, welke mogelijkheid inderdaad openstond;

Overwegende dat het Deviezenbesluit een strafwet is, die dus moest bekend zijn;

Overwegende dat dwaling in het recht als grond voor vernietigbaarheid van de overeenkomst niet lichtvaardig mag worden aanvaard; dat dergelijke dwaling verschoonbaar en onoverwinbaar moet zijn, hetgeen ten deze allermint het geval is;

IV. Nietigheid op grond van overtreding van het Deviezenbesluit.

Overwegende dat volgens verweerders zij zich op grond van het Nederlandse Deviezenbesluit van 10 October 1945 niet konden verbinden om aan een buitenlandse firma betalingen te verrichten, tenzij zij zich te voren hadden overtuigd dat de vereiste vergunning vanwege de Nederlandse monetaire autoriteiten was verkregen;

dat dit ten deze het geval is, daar zij geen vergunning hebben verkregen en de overeenkomst, aangegaan in strijd met deze voorschriften, krachtens art. 30 van voornoemd Besluit van rechtswege nietig is;

Overwegende dat de wet, die de overeenkomst van 10 Mei 1951 beheerst, niet de Nederlandse, maar de Belgische wet is, vermits het contract getekend werd te Emelgem, voorzien werd dat de geschillen door Belgische rechtsinstanties zouden worden opgelost, de betaling in Belgische franken werd bedongen en de onderhandelingen klaarblijkelijk in België zijn geschied, zodat partijen hebben gewild dat de Belgische wet hun verhoudingen zou beheersen;

Overwegende dat volgens verweerders krachtens Belgisch Recht dit Deviezenbesluit de litigieuze overeenkomst beheerst op grond van artikel VIII Sect 2° b van het akkoord van Bretton-Woods, door de wet van 27 December 1945 in België bekrachtigd, en waardoor de Rechtbank verplicht is met de deviezenreglementering van de andere landen, die bij voormeld akkoord partij waren, rekening te houden;

Overwegende dat verweerders, die het in-strijd-zijn der overeenkomst met een wettelijke bepaling van openbare orde inroepen, dit behoren te bewijzen;

Overwegende dat het hier gaat om een internationaal contract in de zin van een verschuiving van goederen of geld over staatsgrenzen;

Overwegende dat de Nederlandse Deviezenwet, toestand gekomen met het oog op het bekomen van een evenwichtige betalingsbalans, het sluiten van een verbintenis in vreemde munt afhankelijk stelt van een voorafgaandelijke vergunning;

Overwegende dat volgens een gedeelte van de rechtsleer en rechtspraak een dergelijke wet een politieke wet is met louter plaatselijk karakter zonder kracht in het buitenland, volgens anderen indruist tegen het begrip van de openbare orde van het ander land, zodat zij meestal door buitenlandse rechtbanken afgewezen en als niet-toepasselijk wordt beschouwd;

Overwegende echter dat een contractuele erkenning van dergelijke wet, zoals volgens verweerders ten deze geschied is door de bekrachtiging in België van de akkoorden van Bretton-Woods, de bepaling van artikel VIII sectie 2 b bevattend, een afwijking van deze ongeveer algemene regel medebrengt, zodat, vermits monetaire wetten van openbare orde zijn, aan contracten, die een overtreding van deze wetten opleveren, elk rechtsgeldigheid ontegd wordt;

Overwegende echter dat de Rechtbank onmogelijk de nietigheid van rechtswege der litigieuze overeenkomst, verricht in strijd met de voorschriften van het Nederlands Deviezenbesluit 1945 (artikel 30 van dit besluit) kan aanvaarden en wel om volgende redenen:

1) De sanctie der nietigheid van rechtswege, voorzien door artikel 30, wordt door het Deviezenbesluit zelf niet in acht genomen (zie artikel 7, 5, krachtens hetwelk de Nederlandse Bank achteraf voor het aangaan van een overeenkomst vergunning kan verlenen; artikel 8, 2, krachtens hetwelk de schuldenaar en zelfs de schuldeiser achteraf de vergunning kan aanvragen; artikel 9, luidens hetwelk een veroordeling slechts kan

uitgesproken worden na het verlenen van een vergunning);

2) Artikel VIII sectie 2 b spreekt over de deviezencontracten, slaande op de munt van een lid; welnu niet iedere rechtsleer is akkoord om een gewoon internationaal contract, slaande op goederen en betaalbaar in geld, onder dergelijke deviezencontracten, die op munt slaan, te rangschikken;

3) Artikel VIII sectie 2 b voorziet een reglementatie van wisselcontrôle, behouden of opgelegd overeenkomstig de akkoorden van Bretton-Woods;

Welnu, verweerders bewijzen niet dat het Internationaal Monetair Fonds dit Deviezenbesluit bekrachtigd heeft;

4) Vermits de buitenlandse wet voor de Rechter in België dient gelijkgesteld te worden met een feit, moeten verweerders duidelijk bewijzen dat de door hen ingeroepen wet de laatste stand der vreemde wetgeving weergeeft, wat verweerders evenmin doen;

5) Het doel der akkoorden van Bretton-Woods was de stabiliteit der nationale munten en hun onderlinge ruil te bevorderen, het vrije verkeer der kapitalen te verzekeren en de internationale handel in de hand te werken; welnu het ingeroepen Deviezenbesluit gaat rechtstreeks tegen dit doel in om een egoïstisch belang, zodanig dat de organisatie van het deviezenverkeer, zoals door het Nederlands Besluit voorzien, niet strookt met voormelde akkoorden en slechts rechtskracht hebben kan na bekrachtiging door het Internationaal Monetair Fonds;

6) Tenslotte zouden op grond van dit Nederlands Deviezenbesluit alle internationale contracten, zonder voorafgaande administratieve vergunning gesloten, van rechtswege nietig zijn en zou de Nederlandse Bank, die later om een vergunning wordt verzocht, louter willekeurig deze vergunning kunnen toestaan of weigeren al naargelang de Nederlandse onderdaan ruime baat of verlies bij het contract heeft, hetgeen in strijd is met de internationale openbare orde;

Overwegende dat te deze verweerders bij brief van 31 October 1952 de Nederlandse Bank om een vergunning hebben verzocht in bewoordingen, die de Nederlandse Bank noodzakelijk tot het niet-verlenen der vergunning moesten bewegen om egoïstische motieven;

Overwegende dat dit argument dienvolgens niet kan worden aanvaard;

V.

Overwegende dat eisers krachtens het onbenoemd contract aan verweerders het rustig genot van het monopolie der uitvinding moeten doen hebben en hen dienvolgens tegen elke stoornis moeten vrijwaren; overwegende dat verweerders dergelijke stoornis als een vaststaand feit inroepen zonder echter enig bewijs van dergelijke stoornis over te leggen of aan te bieden;

Overwegende echter dat het best mogelijk is dat verweerders, gezien het niet-toestaan van het octrooi, stoornis hebben ondervonden;

dat zij volgens een bepaalde rechtsleer (Vandeputte, n° 22), zelf gerechtigd zijn om derden op grond van onrechtmatige daad aan te spreken, maar een dergelijke vordering hun uitsluitend recht op de uitvinding in Nederland onderstelt, iets wat zij niet kunnen beweren bij gemis aan octrooi in Nederland;

Overwegende dat eisers tot nog toe er niet in geslaagd zijn een dergelijk octrooi in Nederland te verkrijgen, zodat zij aan verweerders het rustig genot van hun uitvinding niet kunnen waarborgen;

Overwegende echter dat naar het oordeel van de Rechtbank verweerders gedurende een zekere tijd ongeveer het uitsluitend genot van de uitvinding van eisers hebben gehad en uit dien hoofde de tegenprestatie aan eisers schuldig zijn; dat een deskundig onderzoek dienaangaande noodzakelijk is;

VI. Wedereis.

Overwegende dat verweerders bij wedereis de nietigverklaring der litigieuze overeenkomst vorderen wegens gebrek aan voorwerp, althans wegens dwaling of ten minste wegens schending van het Nederlands Deviezenbesluit;

Overwegende dat deze wedereis ontvankelijk is, daar verweerster ingeschreven is in het handelsregister onder n° 4597 en regelmatig opreedt door haar vennoten;

dat de Rechtbank bevoegd is, daar de wedereis zijn grondslag vindt in het contract, waarop de hoofdeis is gegrond;

Overwegende dat, zoals boven uiteengezet, de wedereis op voormelde gronden ongegrond is;

Overwegende echter dat een wedereis tot ontbinding gebeurlijk op grond van de vrijwaringsplicht van eisers zou kunnen worden ingesteld;

Om deze redenen,

De Rechtbank, alle andere besluiten afwijzend,

Ontvangt de hoofd- en wedereis;

Verklaart de wedereis, ingesteld op voormelde gronden, ongegrond;

En vooraleer over de hoofdeis verder te wijzen,

Benoemt als deskundige de heer Albert Laevens, Condédreef, te Kortrijk, die in een gemotiveerd verslag, gesloten met de wettelijke eedformule en neder te leggen ter Griffie der Rechtbank van Koophandel te Kortrijk, Houtmarkt 5, binnen de drie maanden na de aanvaarding van zijn taak, volgende opdracht zal vervullen :

1) partijen bij aangetekende brief verwittigen van dag, uur en plaats der uitvoering van zijn opdracht;

2) alle nuttige inlichtingen inwinnen en overlegging der boekhouding, zowel facultatieve als wettelijke, van verweerders vragen;

3) nagaan hoelang verweerders practisch uitsluitend het monopolie der uitvinding van eiseres hebben geëxploiteerd; hoeveel zolen zij sinds 10 Mei 1951 tot op het moment der ernstige concurrentie hebben vervaardigd en hoeveel zij dienvolgens als tegenprestatie op basis van 3 Belgische frank per paar zolen, gemaakt volgens het octrooi of op gelijke wijze, verschuldigd zijn; met dien verstande dat deze opdracht dienvolgens mede omvat, dat de expert in Nederland op grond van bewijzen nagaan moet tot wanneer verweerders daadwerkelijk practisch het uitsluitend genot van de uitvinding van eiseres hebben gehad;

Om naderhand door partijen te worden besloten en door de Rechtbank gevonnist als naar rechte;

Kosten voorbehouden;

Beveelt aan eisers de provisie aan de expert te storten;

Verwijst de zaak voor het overige naar de eerstkomende algemene oproeping;

Verklaart het vonnis uitvoerbaar bij voorraad, niet-teenstaande elke voorziening en zonder borgstelling.

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

VREDEGERECHT TE MECHELEN-ZUID

8 Januari 1954.

Rechter : M. De Ridder.
Advocaat : Mr J. Huybrechts.

Oproeping in verzoening. — Bij de wet gebiedend voorgeschreven. — Niet-ontvankelijkheid, indien de oproeping in verzoening niet vóór de dagvaarding is geschied. — Ambtshalve door de Rechter uit te spreken.

Wanneer de Vrederechter tot oproeping in verzoening verplicht is krachtens art. 13 der wet van 25 Maart 1841, richt het verbod om te dagvaarden vooraleer in verzoening is opgeroepen zich alleen tot de deurwaarders van zijn kanton en niet tot de eisende partij zelve, zodat bij dagvaarding op verzoek van de eisende partij zonder voorafgegane oproeping in verzoening de rechtspleging niet vervalt, doch uitsluitend tuchtmatregelen kunnen genomen worden tegen de deurwaarder.

Indien echter de verplichting tot oproeping in verzoening bij de wet zelf is opgelegd aan partijen en het aan deze verboden is te dagvaarden vooraleer de oproeping in verzoening is geschied, is deze oproeping een onderdeel van de te volgen rechtspleging, terwijl zelfs voorgeschreven is op welk tijdstip zij moet geschieden. (Aldus art. 8 van de wet van 10 Juni 1937, houdende uitbreiding der gezinsvergoedingen tot de werkgevers en de niet-loontrekkenden, welke bepaling is overgenomen in art. 264 van het K. B. van 22 December 1938).

Partijen, kunnen van dit gedeelte der rechtspleging, dat verplicht is voorgeschreven door de wet, niet afstand doen.

Zo verweerder in zodanig geval de exceptie niet opwerpt, dat geen oproeping in verzoening is geschied, moet de Rechter dit middel van niet-ontvankelijkheid ambtshalve toepassen.

Speciale onderlinge kas voor de Diamantnijverheid en Diamanthandel t/ Janssens.

Aangezien eiseres bij exploit van rechtsingang van deurwaarder E. Mees te Mechelen d.d. 29 Juni 1953, de verweerder heeft gedagvaard tot betaling van 15.064 frank achterstallige bijdragen over de periode van het eerste halfjaar 1942 tot het eerste halfjaar 1953 inbegrepen;

Aangezien uit de bescheiden der zaak blijkt dat eiseres de verweerder eerst in verzoening heeft doen oproepen ter zitting van 27 November 1953, zijnde ongeveer vijf maanden na de betekening van het exploit van rechtsingang;

dat zij haar vordering doet steunen op de wet van 10 Juni 1937, houdende uitbreiding der gezinsvergoedingen tot de werkgevers en de niet-loontrekkenden;

Aangezien artikel 8 van voornoemde wet luidt dat de oproeping in verzoening voor de vrederechter verplichtend is vooraleer te dagvaarden en artikel 264 van het K. B. d.d. 22 December 1938 deze wetsbepaling overneemt en herhaalt;

Aangezien, wanneer de vrederechter tot een oproeping in verzoening verplicht krachtens artikel 13 der wet van 25 Maart 1841, het verbod om te dagvaarden vooraleer in verzoening te hebben opgeroepen, zich enkel richt tot de deurwaarders van zijn kanton en

niet tot de eisende partij zelf (Rép. pr. dr. b. v° conciliation, nr 21), zodat er bij dagvaarding op verzoek der eisende partij zonder voorafgaande oproeping in verzoening geen verval van rechtspleging is en er enkel disciplinaire maatregelen kunnen getroffen worden tegen de deurwaarder (Rép. pr. dr. b., v° conciliation, nr 20 en 23; - Braas, procédure civile, deel I, nr 535; - Rép. pr. dr. b., v° procédure civile, nr 293; - Vrederecht Leuven, 19 December 1933, Pas. 1935, III, 141);

Aangezien in casu echter de oproeping in verzoening verplicht voorgeschreven is bij de wet zelf (art. 8 der wet van 10 Juni 1937); deze verplichting opgelegd is aan de partijen en het aan deze laatste verboden is te dagvaarden vooraleer de oproeping in verzoening heeft plaats gegrepen;

dat de oproeping in verzoening also een onderdeel wordt der te volgen rechtspleging, niet alleen verplicht opgelegd, maar ten aanzien waarvan ook voorgeschreven is op welk tijdstip zij moet geschieden;

dat partijen van dit gedeelte der rechtspleging, verplicht opgelegd door de wet, geen afstand kunnen doen;

dat bij niet-inroepen door verweerder van de exceptie, dat geen oproeping in verzoening heeft plaats gehad vooraleer de dagvaarding werd betekend, de rechter dit middel van niet-ontvankelijkheid van ambtswege moet toepassen;

Aangezien in deze procedure de eiseres de verweerder slechts in verzoening heeft doen oproepen, nadat zij hem reeds gedagvaard had;

Dat hare vordering bijgevolg niet ontvankelijk is;

BIBLIOGRAPHIE

F. BAUDHUIN. — Code économique et financier. Tome I : Législation belge. — 2e uitgave. — Établissements Emile Bruylant, Brussel, 1954. - 1906 p.

Twaalf jaar geleden verscheen de eerste editie van de Code économique et financier uitgegeven door Prof. Baudhuin der Leuvense Universiteit. Het werk werd algemeen met enthousiasme begroet, want voor de eerste maal waren alle wetgevende bepalingen op het in de laatste jaren zo belangrijk geworden gebied van economie en financieelwezen systematisch gegroepeerd.

In de laatste twaalf jaar is er echter zeer veel gewijzigd geworden en een nieuwe uitgave van dit belangrijk werk drong zich dan ook op. Het is thans in buitengewone mate vermeerderd geworden.

De nieuwe uitgave zal uit twee delen bestaan, waarvan het eerste, dat de Belgische wetgeving betreft, thans van de pers is gekomen.

Het tweede deel, waarvan de verschijning wordt aangekondigd, zal de Belgische wetgeving betreffen in zoverre ze belang heeft op internationaal gebied. Ook teksten van vreemde wetgevingen zullen toegevoegd worden die betrekking hebben op Belgische aangelegenheden.

De verzorging van het boek is merkwaardig. De verschillende teksten worden voorafgegaan door samenvattende beschouwingen over het geheel der wetgeving op het behandelde terrein.

Dit eerste deel, dat reeds een lijvig boek van bijna 2000 bladzijden uitmaakt, zal met dank door de specialisten ontvangen worden.

REVUE BELGE DE SECURITE SOCIALE. — 1e jaar,
1 en 2. Januari-Februari 1954. — Maison Ferd.
Larcier, Brussel. - 80 p.

De firma Larcier heeft zoëven de uitgave onder-
nomen van een nieuw tijdschrift « Revue belge de sécu-
rité sociale », dat onder de redactie staat van de Heren
Yves Urbain en Leon-Eli Troclet.

De maatschappelijke zekerheid heeft in ons land een
dusdanige omvang genomen en een dusdanig belang
gekregen, dat het volkomen verantwoord is aan deze
stof een afzonderlijk tijdschrift te wijden. Alle aspecten,
juridische, economische, financiële, sociologische, me-
dische en technische der maatschappelijke zekerheid
zullen in dit tijdschrift bestudeerd worden in een sfeer
van volkomen vrij onderzoek en wetenschappelijke
objectiviteit.

Het eerste nummer, dat onlangs van de pers kwam
heeft dadelijk dit tijdschrift op een hoog peil geplaatst.
Artikels van de hand van de Heren Henri Janne, Pierre
Laroque, Leon-Eli Troclet, Albert Delperée, Diego de
Villegas, onderzoeken verschillende problemen der
maatschappelijke zekerheid, zowel op algemeen wijs-
gerig en sociologisch als op zuiver technisch terrein.

Het tijdschrift bevat ook een rubriek gewijd aan
de jurisprudentie in verband met de sociale verzeke-
ringen, waarbij men voor het eerst de rechtspraak op
dit gebied systematisch geordend en gepubliceerd vindt.

Het tijdschrift beantwoordt aan een werkelijke be-
hoefte.

BALIELEVEN

VERBOND DER BELGISCHE ADVOCATEN

Congres te Aarlen

*Wij delen hieronder de omzendbrief mede, die ver-
zonden werd door het Verbond der Belgische Advoca-
ten aan zijn leden, met het programma van het aan-
staand congres, dat op 26 en 27 Juni a.s., te Aarlen
zal gehouden worden.*

* * *

Geachte Confrater,

Onze jaarlijkse algemene vergadering zal dit jaar
gans bijzonder opgeluisterd worden. Het Verbond
wordt ontvangen door de Balies van Aarlen, Marche
en Neufchâteau, die de deelnemers een prachtig ont-
haal bereiden en een programma opgemaakt hebben
waarin de toeristische kant een voorname plaats be-
kleedt.

Om aan de inrichters toe te laten het programma
te verwezenlijken wordt U verzocht uw toetreding
zo haast mogelijk, en in elk geval *uiterlijk 12 Juni*
1954, binnen te zenden. Gelieve te dien einde het in-
schrijvingsbulletijn in te vullen en het te laten gewor-
den aan de heer Stafhouder Calozet.

De Heer Albert Lilar, Minister van Justitie en M.
Pierre Vermeylen, Minister van Binnenlandse Zaken,
zullen de algemene vergadering en manifestaties van
26 Juni bijwonen.

Aanvaard, geachte Confrater, de betuiging van onze
confraternele en toegenegen gevoelens.

De Algemene Secretaris,
Emmanuel Thiebault.

De Voorzitter
Charles Boelens.

PROGRAMMA VAN 26 EN 27 JUNI 1954

26 Juni : AARLEN :

Algemene vergadering	13 u. 45
Ontvangst op het Stadhuis door het Ge- meentebestuur van Aarlen	16 u. 45
Thee aangeboden door de heer Gouverneur van de provincie Luxemburg in de salons van het Provinciaal Bestuur	17 u. 45
Vertrek uit Aarlen naar Bouillon (64 km.)	
Vertrekkur :	18 u. 45

BOUILLON :

Banket in de salons van het Hôtel de la Poste	20 u. 00
Bezoek aan de stad en de verlichtingen van het Kasteel	22 u. 00
Een danspartij zal ingericht worden na het banket. Nachtverblijf.	

27 Juni : BOUILLON :

Bezoek aan het Kasteel.	
Vertrek naar St-Hubert langs Menuchenet, Maissin, Libin, Poix-St Hubert	9 u. 00
(40 km. ongeveer)	Vertrekkur : 9 u. 45

St-HUBERT :

Aankomst - Bezoek aan de Basiliek	11 u. 00
Mis met orgelconcert en muziekkuitvoering door jachthorens	11 u. 15
Uitreiking van een souvenir aan iedere deel- nemer.	
Vertrek uit St-Hubert naar Laroche, langs de Barreel van Champlon.	
(20 km. ongeveer)	Vertrekkur : 12 u. 45

LAROCHE :

Middagmaal in het Hôtel des Bains	13 u. 30
Vertrek uit Laroche naar Bastenaken langs Nadrin, Houffalize (35 km. ongeveer)	
	Vertrekkur : 15 u. 45

BASTENAKEN :

Aankomst te	17 u. 00
Ontvangst door het gemeentebestuur	17 u. 15
Bezoek aan het Mardasson met geschied- kundige toelichting over de slag van Bastenaken	17 u. 45
Na het bezoek aan het Mardasson, uit elkaar gaan	18 u. 30

OPMERKINGEN

1. De echtgenoten en de familieleden die de confraters vergezellen zullen aan al de plechtigheden mogen deelnemen, ontvangst, evenals aan het banket en het ontbijt, behalve aan de algemene vergadering voorbehouden aan de leden van het Verbond.

2. *Kosten* : a) Deelnemingskaart : 50 frank, verplichtend voor allen.

b) Banket te Bouillon : 250 frank per persoon (175 frank voor de stagiaires).

c) Middagmaal te Laroche : 200 frank per persoon (125 fr. voor de stagiaires).

3. *Vervoer* : De confraters die de verplaatsing doen per wagen worden verzocht van heden af Meester Léon Kauten, 3, Place des Fusillés te Aarlen te verwittigen en het in hun voertuig aantal beschikbare plaatsen op te geven.

Deze confrater zal zich bezighouden met al de te

nemen maatregelen voor de verzekering van het verkeer, het parkeren, enz.

4. *Nachtverblijf te Bouillon*: Bede in te schrijven bij Meester Pierre Fincoeur, 2, Avenue Tesch, te Aarlen en het aantal en de aard van de gewenste kamers aan te duiden. Uiterste datum: 12 Juni 1954.

5. Ten einde de verwezenlijking van het programma en het goed verloop van dit Ardeens week-eind te verzekeren, zal de dagorde stipt gevolgd worden.

VOORZORGSKAS VOOR ADVOCATEN, V.Z.W.

Maatschappelijke Zetel:
Paleis van Justitie, Brussel.

Administratieve Zetel:
Stoofstraat, 12, Brussel.

UITNODIGING

Brussel, 26 Mei 1954.

Daar de Buitengewone Algemene Vergadering van 15 Mei 1954 niet het nodige quorum bereikte om te beslissen over de wijzigingen aan de Statuten, die voorgesteld waren, zal een nieuwe buitengewone algemene vergadering plaats hebben op Zaterdag 12 Juni 1954, te 14,30 uur, in het Justitiepaleis te Brussel, in de zittingzaal van de eerste kamer van het Hof van Beroep (1ste verdieping).

De Raad van Beheer van de Voorzorgskas voor Advocaten heeft de eer de leden van de vereniging uit te nodigen deze vergadering bij te wonen.

D A G O R D E :

1. Goedkeuring van het R. V. der Algemene Vergadering van 15 Mei 1954.

2. Voorstellen tot wijziging der statuten:

a) in artikel 39 D in fine, de woorden «op verzoek van de belanghebbenden, na vaststelling van hun staat van behoefte» schrappen in de zin «Dit pensioen wordt toegekend op verzoek van de belanghebbenden, in de door het huishoudelijk reglement vastgestelde voorwaarden, na vaststelling van hun staat van behoefte»;

b) het derde lid van artikel 5 vervangen door:
«de aansluiting van een Balie bij de Voorzorgskas» geldt als aanvraag tot opnemning van alle leden van deze Balie»;

in het vierde lid van artikel 5 de woorden «deze aanvragen sluiten... in» vervangen door «deze aansluiting brengt... mede»;

c) in artikel 14, vierde alinea, de woorden «Raad van Beheer» vervangen door «Algemene Vergadering»;

d) in het eerste lid van artikel 32, de woorden vanaf «en die zal moeten...» schrappen.

Er wordt aan herinnerd dat volgens artikel 36, b, der Statuten, de Algemene Vergadering van 12 Juni e.k. geldig zal beslissen over de voorstellen tot wijziging van de Statuten, welke ook het getal aanwezige of vertegenwoordigde leden weze.

De advocaten, leden van de vereniging, die verhinderd zijn de vergadering bij te wonen en die wensen zich te laten vertegenwoordigen, kunnen daarvoor een volmacht geven aan een ander lid. Geen bijzondere vorm wordt opgelegd.

De volmacht moet minstens 5 dagen vóór de vergadering neergelegd worden tegen ontvangstbewijs

op de maatschappelijke zetel van de vereniging, Paleis van Justitie, Brussel (kleedkamer der advocaten).

Geen lid mag meer dan 10 medeleden vertegenwoordigen.

Er wordt tevens in herinnering gebracht dat krachtens het toetredingscontract door de leden van de vereniging onderschreven, volmacht tot deelneming aan de algemene vergadering gegeven wordt aan de afgevaardigden van de Balie waarvan zij deel uitmaken, nl. de beheerder of beheerders door deze Balie aangeduid.

De Voorzitter van de Raad van Beheer,
(get. J. THEVENET.

TIJDSCHRIFTEN

Tijdschrift voor Sociaal Recht en van de Arbeids-rechten - n° 3.

Tielemans H.: Le sursalaire et les heures supplémentaires. — Rechtspraak.

Algemeen fiscaal Tijdschrift - n° 9 Mei 1954.

A. Tiberghien: Provinciale en gemeentebelasting. Algemeen overzicht.

Tijdschrift voor Notarissen - n° 4 April 1954.

A. Lannoo Oorsprong van art. 1525 B.W., houdende het beding van toekenning van de ganse gemeenschap aan één van de echtgenoten. — Rechtspraak.

Nederlands Juristenblad - afl. 21-22 Mei 1954.

Prof. Mr A. van Oven: Overheids-optreden tegen machtvorming in het bedrijfsleven (II, slot). — Prof. Mr J. C. van Oven: Zorgen over de capaciteit onzer wetgevingmachines. — Prof. Mr R. D. Kolléwijn: De tweeling van Surabaja. — Mr F.W.A. Kuyper Boone: Artikel 30, lid 3, sub 4e van het Pachtbesluit 1911.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie - n° 4348 - 22 Mei 1954.

Prof. Mr J. Wiarda: Overzicht van het goodwill-probleem in de Nederlandse privaatrechtelijke rechtspraak en literatuur en enkele conclusiën daaruit (VI, slot). — Mr Th. A. Versteeg, Hugo de Groot en art. 2014 B.W. — Mr A.G. Lubbers Jr.: Overzicht der Nederlandse Rechtspraak, Bewijs en Verjaring (I).

Journal des Tribunaux - n° 4024 - 23 Mei 1954.

Cyr Cambier: L'illégalité pour cause d'incompétence. — M. Tienrien: L'immunisation fiscale des primes d'assurance sur la vie. — Jurisprudence.

Journal des Tribunaux d'Outre-Mer - n° 47 - 15 mei 1954.

O. Louwers: Le problème des terres indigènes. — Jurisprudence.

Recueil Dalloz de Doctrine de Jurisprudence et de Législation - 19e cahier - 22 mai 1954.

Albert Chavanne: La protection des inventions végétales. — André Ponsard: L'inapplicabilité, en cas de legs conjoint d'une exploitation agricole à plusieurs successibles, de l'art. 866 c. civ. et de la faculté de conservation du bien, sauf récompense P. A. Le point de départ du délai d'épreuve de cinq ans après condamnation avec sursis. — F.G.: La prétendue justification des guérisseurs par l'obligation de porter secours. — R. Savatier: L'opposabilité, aux héritiers de l'adoptant, d'une adoption non transcrite. — F.G.: Le délit de non-déclaration d'accident après ondulation capillaire avec emploi de substance vénéneuse.